

KERINKALLION PÄIVÄKODIN PEREHDYTYSKANSIO MAAHANMUUTTAJAPERHEILLE

Kuvatuen käyttö perheiden kohtaamisessa

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosionomi AMK
Sosiaalipedagoginen varhaiskasvatus
Opinnäytetyö
Syksy 2019
Jenna Eilola
Reetta Ralli
Suvi Vilkman-Kivekäs

Tiivistelmä

Tekijä(t)	Julkaisun laji	Valmistumisaika
Ralli, Reetta	Opinnäytetyö, AMK	Syky 2019
Vilkman-Kivekäs, Suvi	Sivumäärä	Syky 2019
Eilola, Jenna	48	
Työn nimi		
Kerinkallion päiväkodin perehdytyskansio maahanmuuttajaperheille		
Tutkinto		
Sosionomi AMK		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli löytää keinoja Kerinkallion päiväkodin henkilökunnalle maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen ja vuorovaikutuksen tueksi. Tavoitteena oli tuottaa Kerinkallion päiväkodille kuvallinen perehdytyskansio tilanteisiin, joissa yhteisen kielen puuttuminen aiheuttaa ongelmia ja väärinymmärryksiä. Teoreettiset lähtökohdat koskevat maahanmuuttajia, kulttuuria, kasvatuskumppanuutta sekä vuorovaikutusta kasvatushenkilökunnan ja monikulttuuristen lasten vanhempien välillä. Tutkimuksemme pääosassa näkyvät yhteistyö ja vuorovaikutus maahanmuuttajaperheiden kanssa sekä kulttuurierojen tuomat haasteet perheiden kohtaamisessa.</p> <p>Tutkimuksen lähestymistapa on kvalitatiivinen eli laadullinen. Aineisto kerättiin laatimalla kasvatushenkilökunnalle sähköinen kysely. Tutkimukseen vastasi yhdeksän Kerinkallion päiväkodin työntekijää. Muodostimme kyselyalustan ohjelmalla vastauksista excel-tilukon, jossa ne näkyivät teemoittain lajiteltuina. Jäsensimme vastaukset pienempiin osiin ja etsimme niistä yhtäläisyyksiä ja eroja. Näin pystyimme vertailemaan aineiston antia ja poimimaan siitä tutkimuksemme kannalta olennaista tietoa.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan päiväkodin henkilökunta koki tarvitsevansa työnsä tueksi selkeitä kuvia, joilla voi havainnollistaa maahanmuuttajataustaisille vanhemmille arjen asioita. Tilanteita, joihin kuvatukea toivottiin, olivat säähän sopiva pukeutuminen, hoitopäivän aikana tarvittavat vaatteet ja tavarat, toimintamallit lapsen sairastuessa sekä retket. Aikakäsite ja sitoutuminen päivähoidon aikatauluun aiheuttivat myös kulttuurieroista johtuvia haasteita.</p> <p>Kuvallisella perehdytyskansiolla ei ole tarkoitus korvata tulkkia. Se on kuitenkin toimiva työkalu henkilökunnan käyttöön. Sen avulla voidaan edistää maahanmuuttajataustaisten vanhempien osallisuutta ja kasvatuskumppanuuden toteutumista.</p>		
Asiasanat		
Varhaiskasvatus, kasvatuskumppanuus, maahanmuuttajaperheet, kulttuuri, kuvatuksi, selkokieli		

Abstract

Author(s)	Type of publication	Published
Jenna Eilola	Bachelor's thesis	Autumn 2019
Reetta Ralli	Number of pages	
Suvi Vilkman-Kivekäs	48	
Title of publication		
Kerinkallio kindergarten orientation folder for immigrant families		
Name of Degree		
Bachelor of Social Services		
<p>The purpose of this thesis is to provide Kerinkallio kindergarten with a pictorial introduction file to support cooperation and interaction between educational staff and immigrant families. The theoretical background concerns immigrants, culture, educational partnerships and interaction between educational staff and parents of multicultural children. Our research focuses on collaboration and interaction with immigrant families and the challenges of cultural differences in meeting families.</p> <p>The research approach is qualitative. The material was collected by conducting an electronic questionnaire with the educational staff. The survey was answered by nine employees of Kerinkallio kindergarten. We first went through all the answers and read them carefully. After that, we created a table using the survey program. In that table, the answers were displayed by theme. We parsed the answers into smaller sections and looked for similarities and differences. In this way, we were able to compare the output of the material and extract relevant information for our research.</p> <p>According to the research, kindergarten staff felt that they needed clear pictures to support their work, illustrating everyday issues for parents with an immigrant background. The situations that the photo support was hoped for included weather-appropriate clothing, clothing and supplies needed during the day, treatment patterns for the child's illness, and excursions. The concept of time and commitment to the day care schedule also posed challenges due to cultural differences.</p> <p>The pictorial directory is not intended to replace the interpreter. However, it is a functional tool for staff. It can help foster the involvement of parents with an immigrant background and the implementation of an educational partnership.</p>		
Keywords		
Early Childhood Education, Parenting, Migrant Families, Culture, Photo Support, Plain Language		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	2
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	4
2.1	Kohdeorganisaation ja toimintaympäristön kuvaus	4
2.2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	4
3	OPINNÄYTETYÖN TIETOPERUSTA	6
3.1	Maahanmuuttajaperheet Suomessa	6
3.1.1	Maahanmuuttajuus Päijät-Hämeessä	8
3.1.2	Kulttuuri ja kulttuuritietoinen kohtaaminen päivähoitossa	10
3.2	Varhaiskasvatus	13
3.2.1	Varhaiskasvatussuunnitelma	14
3.2.2	Kasvatuskumppanuus ja yhteistyö maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa	17
3.3	Vuorovaikutus	19
3.3.1	Kulttuurienvälinen vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa	20
3.3.2	Selkokieliisyys ja kuvatuki	22
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	25
4.1	Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmä	25
4.2	Aineiston keruu ja analysointi	27
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	30
5.1	Tulosten jäsentäminen	30
5.2	Perehdytyskansio ja sen toteuttaminen	32
6	TULOSTEN TARKASTELUA	36
7	YHTEENVETO	39
7.1	Opinnäytetyömme eettisyys ja luotettavuus	39
7.2	Pohdinta	40
	LÄHTEET	44
	LIITTEET	48

1 JOHDANTO

Suomessa asui vuoden 2018 lopussa noin 285000 ulkomaan kansalaista, mikä on 4,7 %:a koko Suomen väestöstä. Edelliseen vuoteen verrattuna kasvua oli 3,3%. (Tilastokeskus 2019.) Vuosittain Suomeen muuttaa 30000-40000 ihmistä erilaisista syistä, esimerkiksi pakolaisina, turvapaikan hakijoina, perhesidesyistä, töihin tai opiskelemaan (Kansalaisopistojen liitto 2018a). Maahanmuuton jatkuva kasvu tuo omat haasteensa myös varhaiskasvatukseen. Suomeen muuttaa paljon perheitä, joissa on alle kouluikäisiä lapsia. Suomalainen varhaiskasvatus ja sen käytännöt saattavat erota suuresti perheiden omista kasvatuskäytännöistä ja totutuista tavoista. Haasteena on, miten maahanmuuttajaperheet saivat riittävästi ja ymmärrettävästi tietoa varhaiskasvatuksen käytännöistä ja toimintatavoista ilman yhteistä kieltä päiväkodin työntekijöiden kanssa. Maahanmuuttaja-asiakkaiden tulee olla tasa-arvoisessa asemassa kantasuomalaisten asiakkaiden kanssa, joten päiväkodeilla on oltava selkeät käytännöt ja ohjeet maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen ja tukemiseen.

Päivähoidon aloitus on koko perheelle merkityksellinen vaihe elämässä. Turvallisen, hyvän aloituksen lähtökohtana on maahanmuuttajaperheiden riittävä, selkeä ohjaus päiväkodin arjen käytäntöihin. Kohtaamisissa tulee huomioida perheiden omat kulttuuriset toimintatavat ja arvot. Yhteinen ymmärrys heti alussa työntekijöiden ja perheiden välillä edistää luottamuksellisen yhteistyösuhteen syntyä.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli löytää välineitä Kerinkallion päiväkodille perheiden kohtaamiseen, silloin kun yhteistä kieltä perheen kanssa ei ole. Tavoitteena oli laatia Kerinkallion päiväkotiiin perehdytyskansio maahanmuuttajaperheille tueksi päiväkodin ja perheiden väliseen yhteistyöhön. Hyödynsimme perehdytyskansion laatimisessa kuvatuksimateriaalia, jonka avulla pyritään tukemaan henkilökunnan ja perheiden välistä yhteistyötä ja kommunikointia.

Jotta osasimme tuoda käyttöön sekä perheitä että henkilökuntaa hyödyttävää materiaalia, tutustuimme vieraista kulttuureista tulevien perheiden kohtaamiseen liittyvään tutkimustietoon. Tavoitteeseen pääseminen vaati meiltä myös Kerinkallion päiväkodin käytäntöjen ja toimintatapojen tuntemista sekä tietoa siitä, millaista tukea perheet tarvitsevat lastensa aloittaessa suomalaisessa päivähoidossa. Laadimme päiväkodin henkilökunnalle kyselyn, jonka avulla saimme tietoa siitä, mitä asioita ja kuvia kansion olisi hyvä sisältää.

Lahden varhaiskasvatussuunnitelmassa pääpaino on huoltajien ja henkilöstön välisessä yhteistyössä. Tämä tuo lapsen elämään turvaa ja pysyvyyttä. Avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen tukevat yhteistyötä, ja yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen

kannalta mielekkään kokonaisuuden. (Lahden kaupunki 2017, 9.) Perheiden ja päiväkodin välinen yhteistyö on tärkeää lapsen edun kannalta. Vanhemmat ovat lapsensa parhaita asiantuntijoita. Henkilökunta tarvitsee vanhemmilta tietoa pystyäkseen tukemaan lasta päiväkodissa parhaalla mahdollisella tavalla. Lapsen kohtaamisen lisäksi perheen kohtaaminen on ensisijaisen tärkeää. Joskus yhteistyö perheen kanssa voi olla haastavaa, vaikka perheellä ja vanhemmilla olisi yhteinen äidinkieli käytössä. Jos yhteistä kieltä ei ole, työntekijät joutuvat pohtimaan, kuinka saavat yhteistyön toimimaan niin, että sekä lapsi ja perhe tulevat kuulluiksi ja nähdyiksi ja että päiväkodin toimintatavat ja käytännöt tulevat tutuiksi perheille. Perheen kulttuuri tulee ottaa huomioon keskusteltaessa päiväkodin sekä perheen yhteisistä toimintatavoista.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Kohdeorganisaation ja toimintaympäristön kuvaus

Opinnäytetyömme aiheen saimme toimeksiantona Kerinkallion päiväkodilta. Sen asiakaina on myös maahanmuuttajaperheitä. Yhteistä kieltä henkilökunnan kanssa ei välttämättä ole, ja kulttuurierot voivat olla merkittäviä. Meiltä toivottiin perehdytyskansiota, jossa olisi kuvien avulla kerrottu vanhemmille, mistä suomalaisessa päivähoidossa on kyse.

Kerinkallion päiväkotiki kuuluu Lahden kaupungin päiväkoteihin ja se sijaitsee Saksalan alueella. Päiväkodissa on yli 220 hoitopaikkaa, hoitoryhmiä on 13. Päiväkodin arvoihin kuuluvat aito läsnäolo, toisista välittäminen sekä turvalliset ihmissuhteet. Lapsille halutaan luoda toimintaympäristö, jossa heillä on mahdollisuus kasvaa ja oppia monimuotoisessa toimintaympäristössä. Kasvatuskumppanuutta yhdessä lasten vanhempien kanssa toteutetaan avoimen ja keskusteleavan vuorovaikutuksen kautta. (Lahden kaupunki 2019.)

2.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kehittää päiväkodin henkilökunnan ja lasten vanhempien välistä vuorovaikutusta. Tavoitteenamme oli luoda kuvien avulla päiväkodin toiminnasta kertova perehdytyskansio maahanmuuttajataustaisille vanhemmille. Perehdytyskansioon tutustutaan aloituskeskustelussa ja vanhempi voi tarvittaessa viedä sen kotiinsa lainaan. Päiväkodin henkilökunta voi näyttää kuvia lasten vanhemmille aina, kun huomataan kyseiselle tukimuodolle olevan tarvetta. Perehdytyskansion kuvien avulla pyritään selkeyttämään ja visualisoimaan annettua tietoa, jotta ymmärrys ei jää vain suullisesti kerrotun tiedon varaan.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa selkokieleistä, visuaalista materiaalia, mikä vastaa työelämän tarpeista nousseeseen haasteeseen. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi meidän tuli olla tietoisia päiväkodin arkeen sekä hoidon aloittamiseen liittyvistä asioista ja niistä ongelmista sekä väärinymmärryksistä, joihin päiväkodin työntekijät ovat törmänneet maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa työskennellessään. Kartoittaaksemme tätä asiaa, teimme päiväkodin henkilökunnalle sähköisessä muodossa olevan kyselyn. Vastauksia analysoimalla pyrimme saamaan tietoa siitä, mikä auttaisi meitä tekemään laadukkaan Kerinkallion päiväkodin henkilökuntaa palvelevan perehdytyskansion maahanmuuttajataustaisille vanhemmille.

Perehdytyskansion tarkoituksena on toimia työkaluna Kerinkallion päiväkodin henkilökunnan ja maahanmuuttajaperheiden välisessä yhteistyössä. Sen toivotaan kehittävän vuorovaikutusta sekä edistävän kasvatuskumppanuuden toteutumista. Ajatus opinnäytetyöhön

aiheesta tuli Kerinkallion päiväkodin johtajalta, sillä Kerinkallion päiväkodissa on paljon maahanmuuttajataustaisia asiakasperheitä. Kulttuurimme ja tapamme eroavat usein heidän tottumuksistaan, kokemuksistaan ja tavoistaan. Perehdytyskansiosta toivottiin konkreettista apua päiväkodin arkeen ja suomalaiseen päivähoitokulttuuriin tutustumiseksi. Maahanmuuttajaväestön määrä on lisääntynyt Suomessa, ja se näkyy myös päiväkodeissa. On tärkeää, että kaikki perheet ja lapset tulevat oikein kohdatuiksi ja ymmärretyiksi ja että heidän tarpeisiinsa pystytään vastaamaan.

3 OPINNÄYTETYÖN TIETOPERUSTA

3.1 Maahanmuuttajaperheet Suomessa

Maahanmuuttajataustaisten lasten määrä on kasvanut Suomessa nopeasti, ja se näkyy varhaiskasvatuksessakin. Osassa pääkaupungin päiväkodeista ovat maahanmuuttajataustaiset lapset jo enemmistönä. (Halme & Vataja 2011, 5.) Suuri osa Suomen väestönkasvusta on maahan ulkomailta muuttaneiden lukumäärän ansiota. Erityisesti lasten ja nuorten kotoutuminen ja hyvinvointi ovat keskeisessä osassa monikulttuurisesta ja etnisesti tasa-arvoisesta yhteiskunnasta puhuttaessa. Olennaista on, että lasten ja nuorten vanhemmat ja muut heidän elämässään vaikuttavat aikuiset ymmärtävät maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten kehityksellisiä tarpeita. Vanhemmat ja perhe-elämä vaikuttavat vahvasti lasten ja nuorten hyvinvointiin ja kotoutumiseen. (Alitolppa-Niitamo, Fågel & Säävälä 2013, 96-97.)

Maahanmuuttajataustaiset lapset tulevat erilaisista olosuhteista ja eri kulttuureista. Vanhempien valmiudet tukea ja auttaa lapsiaan eroavat paljon toisistaan. (Päijät-Hämeen liitto 2015, 21.) Uuteen kotimaahan muuttaessa perhe kokee usein kulttuurishokin. Sopeutuminen tapahtuu vähitellen ja kestää muutamista kuukausista vuosiin. Joskus kulttuurishokin läpikäyminen kestää koko eliniän. Maahanmuuttaja tasapainoilee uuden ja vanhan kulttuurin välissä, vertailee kulttuurieroja, arvoja ja tapoja. Ajan kanssa hänelle tulevat tutuiksi molempien kulttuurien hyvät ja huonot puolet. Hän voi valita niistä parhaimmat puolet ja yhdistää ne omaan maailmankatsomukseensa. Kulttuurishokki voidaan jakaa neljään eri vaiheeseen, jotka ovat kuherruskuukausi, torjuntavaihe, sopeutumisen vaihe ja takaisin normaaliin- vaihe. Kuherruskuukauden aikana ihminen on innostunut kaikesta uudesta, mutta on tietoinen kanssakäymistä rajoittavista kulttuurieroista. Jakso voi kestää muutamasta viikosta puoleen vuoteen. Torjuntavaiheessa ihminen turhautuu ja alkaa suhtautua uuteen kulttuuriin vihamielisesti. Kielen ja kulttuurin erot voivat aiheuttaa vihaa ja ahdistusta. Tässä vaiheessa perhe alkaa ymmärtämään tilanteensa pysyvyyden ja saattaa vastustaa valtakulttuurin kasvatuksellisia arvoja, sekä tapoja. Tämä voi aiheuttaa päivähoidon työntekijässä hämmennystä ja jopa avuttomuutta. Tässä vaiheessa yhteisten kasvatustavoitteiden löytäminen voi olla vaikeaa. Päiväkodin työntekijältä vaaditaan osaamista ja energiaa yhteistyön säilyttämiseen. Sopeutumisen vaiheessa ihminen vähitellen mukautuu ja alkaa toimia ympäristön odotusten mukaisesti ja näkee toisessa kulttuurissa hyviäkin puolia. Sopeutuminen voi kestää vuosia. Takaisin normaaliin elämään -vaiheen aikana ihminen on omaksunut kummankin kulttuurin kielen, arvot sekä tavat, ja osaa tasapainottaa elämäänsä niiden välillä. Varhaiskasvattajan on hyvä tiedostaa vaiheet, koska ne vaikuttavat kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen onnistumiseen. Vanhemmat ovat

kyvykkäämpiä yhteistyöhön sopeutumisen vaiheissa. Haastavimpien vaiheiden aikana varhaiskasvattajalta vaaditaan kärsivällisyyttä ja ulkoisen motivoinnin lisäämistä. Myös vanhemman on tärkeä tiedostaa kulttuurishokin vaiheet, jotta hän pystyy ymmärtämään ja hallitsemaan reaktioitaan. (Halme & Vataja 2011, 62.)

Maahanmuuttajaperheellä ei välttämättä ole kontakteja suomalaisten perheiden kanssa. Mielikuva suomalaisista muodostuu median kautta, sekä julkisilla paikoilla nähdyistä tapahtumista. Maahanmuuttaja saattaa tulkita viranomaisten kanssa tapahtuvia tilanteita väärin. Hänen voi olla haastavaa ymmärtää esimerkiksi se, että varhaiskasvatuksessa ei aina pystytä huomioimaan vanhempien ensisijaisia toiveita lapsen päivähoitopaikan sijainnin suhteen, mikäli hoitopaikkaa haetaan kesken toimintavuoden. Hoitosuhteen alussa on hyvä, että suomen kieltä taitamaton lapsi on lyhyemmän aikaa hoidossa, mutta vanhempi voi kokea sen niin, että päiväkotia ei halua pitää lasta. Vanhemmille pitää tällöin kertoa, että uusi ympäristö ja uuden kielen oppiminen on lapselle kuormittavaa. Vanhempien kanssa keskustellaan erilaisista käytännöistä ja varmistetaan, että molemminpuolinen ymmärrys on saavutettu. Väärinymmärryksiä tulee, eikä niitä tarvitse pelästyä. Päiväkodin johtajan ja työntekijöiden antama palveluohjaus auttaa väärinymmärryksiä välttämässä ja hyvän päivähoiton aloittamisessa. (Halme & Vataja 2011, 64-65.)

Vanhemmuuden käytännön toimia ohjaavat uskomukset ja arvot, jotka pohjautuvat usein kulttuurisiin käsityksiin. Kotoutumisprosessissa omaksutaan vastaanottavan yhteiskunnan arvoja ja käytäntöjä. Tämä muuttaa usein kulttuurisesti määräytyneitä vanhemmuuden käytäntöjä ja arvoja. Valtaväestön erilaiset käytänteet lasten hoidossa ja lasten kanssa olemisessa saattavat aiheuttaa hämmennystä, sekä vanhemmissa, että heidän kanssaan työskentelevissä hoito- ja kasvatustilanteissa ammattilaisissa. Erityisiä haasteita uuteen maahan muuttaneille vanhemmille voivat aiheuttaa perheille suunnattujen palveluiden löytäminen, sekä niiden toiminnan ja tavoitteiden ymmärtäminen. Jotkut Suomeen muuttaneista vanhemmista ovat tottuneet, että lähisuvulla ja muulla yhteisöllä on olennainen osa lasten kasvatuksessa. Sosiaalisessa verkostossa tapahtuvat muutokset voivat maahanmuuton myötä vaikuttaa merkittävästi vanhemmuuteen ja perheiden hyvinvointiin. (Alitolppa-Niitamo ym. 2013, 85-86.)

Monelle maahanmuuttajalle suomalainen palvelujärjestelmä on uusi asia. Perheillä ei ehkä ole tietoa eikä kokemusta lapsilisistä, kotihoidontuesta ja päivähoitomaksujen määräytymisperusteista. (Halme & Vataja 2011, 64-65.) Peruspalveluilla on tärkeä rooli lasten, nuorten ja koko perheen tukemisessa. Maahanmuuttajaperheet käyttävät peruspalveluja, kuten neuvola-, varhaiskasvatus-, ja perusopetuspalveluja. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa huomioidaan ja tuetaan lasten kielitaidon kehitystä. Tarvittaessa myös

tuetaan ja ohjataan vanhempia lapsen kasvatukseen ja kehitykseen liittyen. (Päijät-Hämeen liitto 2015, 21-22.)

3.1.1 Maahanmuuttajuus Päijät-Hämeessä

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan kaikkia maahan muuttaneita riippumatta heidän maahanmuuttonsa syistä tai lähtömaasta. Maahanmuuttaja-käsitteeseen sisältyvät mm. pakolaiset, turvapaikanhakijat, ulkomailta adoptoidut ja työvoimasiirtolaiset. Maahanmuuttaja on henkilö, joka muuttaa Suomeen ja aikoo asua maassa vähintään vuoden. (Monikulttuurinen työyhteisö 2019.) Suomeen tulijoita on useista maista sekä eri kulttuureista. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta maahanmuuttajien käsitteleminen yksilöinä tai ainakin omien etnisten ryhmien edustajina olisi tärkeää. (Alitolppa-Niitamo ym. 2013, 17.)

Maahanmuuttajien määrä ja tausta riippuu siitä, arvioidaanko ulkomaalaisia kansalaisuuden, äidinkielen tai syntymämaan perusteella tai näiden yhdistelmänä. Suomessa eniten ulkomaan kansalaisia on Virosta tai Venäjältä, ja näistä maista tulleet ihmiset muodostavat myös suurimmat vieraskielisten ryhmät. 1990-luvulla Suomeen muutti vuosittain noin 13 000 henkeä. 2000-luvulle tultaessa maahanmuuttajien määrä alkoi kasvaa, ja parin viime vuoden aikana Suomeen on muuttanut noin 30 000 henkeä joka vuosi. Vuonna 2017 Suomessa oli ulkomaalaisia 4,5 prosenttia koko Suomen väestöstä. Ulkomaalaiset ovat keskittyneet suurimpiin kaupunkeihin, ja kymmenessä Suomen suurimmassa kaupungissa asuu noin 65 prosenttia kaikista Suomessa asuvista ulkomaalaisista. (Väestöliitto 2019a.) Päijät-Hämeen alueella ulkomaan kansalaisten määrä oli yhteensä 6046 henkeä kesäkuun lopussa 2015. Päijät-Hämeessä 8363 henkilöä eli 4,1 % väestöstä puhui äidinkielenään jotain muuta kieltä, kuin suomea, ruotsia tai saamea vuoden 2014 lopussa. Venäjä, viro, kurdi ja arabia olivat suurimmat kieliryhmät vuonna 2014. Tavallisimpia syitä Suomeen ja Päijät-Hämeeseen muutossa ovat perheside, opiskelu, työ, kansainvälinen suojelu ja paluumuutto. Tilanne muuttui syksyllä 2015 Suomeen saapuessa ennätysmäärä turvapaikanhakijoita. Maahanmuutto on epätasaista Suomen eri alueilla ja valtaosa maahanmuuttajista asuu suurimmissa kaupungeissa. (Päijät-Hämeen liitto 2015, 13.)

Maahanmuutto on valtioiden hallinnoimaa ja rajoittamaa toimintaa. Ihmisellä on omat tarpeensa ja syynsä maasta toiseen siirtymiselle. Muuton mahdollistuminen on kuitenkin viranomaisten ja päätöksentekijöiden linjauksista kiinni. Päälinjat Suomen maahanmuutosta pohjautuvat ulkomaalaislakiin sekä lakiin kansainvälistä suojelua hakevien vastaanotosta. Jos maahanmuuttaja tulee EU:n ulkopuolelta, hän tarvitsee oleskeluluvan, joka voidaan myöntää mm. perhesiteen, suomalaisen syntyperän, humanitääristen syiden, opiskelun tai

työnteon perusteella. (Alitolppa-Niitamo ym. 2013, 8.) Maahanmuuttovirasto on vastaanottojärjestelmää ylläpitävä maahanmuutto-, turvapaikka-, pakolaisuus- ja kansalaisuusasioissa päätöksenteko-organisaatio. Viraston tehtävänä on toteuttaa Suomen maahanmuuttopolitiikkaa ja edistää hallittua maahanmuuttoa, hyvää hallintoa sekä ihmis- ja perusoikeuksia. (Migri 2019a.)

Vuosille 2010-2015 laadittiin Päijät-Hämeen ensimmäinen maahanmuutto-ohjelma. Ohjelma-alueen kunnat ovat hyötyneet yhteistyöstä maahanmuuttoasioissa, riippumatta ulkomaan kansalaisten määrästä kunnan alueella. Maahanmuuttajien määrän kasvaessa yhteistyön merkitys on korostunut entisestään. Maahanmuutto-ohjelman tarkoituksena on tukea ja edistää paikallisesti sekä alueellisesti kotoutumista, maahanmuuttajan mahdollisuutta työllistyä sekä osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan eri tavoin. Lisäksi tarkoituksena on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta, kansainvälisyyttä sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. Ohjelmassa halutaan huomioida kaikki maahanmuuttajaryhmät maahanmuuton syistä riippumatta. Kunnat tarjoavat peruspalvelut kaikille vakituisesti asuville maahanmuuttajilleen. Ohjelma-alueella lukuisat tahot tekevät maahanmuuttotyötä tai monikulttuurista työtä. Työskentelytahoja ovat mm. Lahden kaupungin maahanmuuttajapalvelut, alueellinen integraatiopalvelupiste (jatkossa Alipi), monikulttuurikeskus Multi-Culti, Hämeen ELY-keskus, Hämeen TE-toimisto, seurakunnat, uskonnolliset yhteisöt, oppilaitokset, vapaa sivistystyö, kansalaisjärjestöt ja maahanmuuttajien omat järjestöt, sekä yksityishenkilöt vapaaehtoistyöntekijöinä. Toimintaa on järjestetty tavallisesti erilaisten hankkeiden kautta. (Päijät-Hämeen liitto 2015, 7.) Vuosille 2016 – 2020 laadittu ohjelma on järjestyksessään toinen alueelle tehty yhteinen ohjelma. Ohjelman laadinnassa on huomioitu kansallinen ja EU-lainsäädäntö, Suomea sitovat kansainväliset sopimukset, kansalliset ohjelmat, alueelliset ja kunnalliset strategiat sekä ohjelmat. Lainsäädännössä tapahtuvia muutoksia on pyritty ennakoimaan. Ohjelmaa laatiessa Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän valmistelu ja valtakunnallinen sote-uudistus ovat vielä valmisteluvaiheessa, minkä vuoksi niiden mukanaan tuomia muutoksia ei ole voitu vielä tarkasti ennakoita. Työ- ja elinkeinoministeriön vuosille 2015-2019 laatiman Valtion kotouttamisohjelman, VALKO II:n tavoitteena on tehostaa kotouttamistoimenpiteiden valtakunnallisen tason suunnittelua ja seurantaa, sekä edistää kotoutumista niin peruspalveluissa, kuin muissakin kotoutumislain mukaisissa toimenpiteissä. (Päijät-Hämeen liitto 2015, 9.)

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajien integroitumista. Tämä on tapahtumaketju, jossa maahanmuuttaja oppii tietoja, taitoja ja toimintatapoja, sekä luo uusia sosiaalisia verkostoja. Näiden avulla hän pääsee osalliseksi ympäröivään yhteiskuntaan. Tämä edellyttää, että valtaväestön asenteet ja toimintatavat mahdollistavat kotoutumisen. Laki

kotouttamisen edistämisestä säätelee kotouttamista. Lain tarkoituksena on tuoda kotouttamistoimet ja –palvelut, kuten alkukartoitus ja kotouttamissuunnitelma, kaikkien niitä tarvitsevien maahanmuuttajien saataville. (Alitolppa-Niitamo ym. 2013, 7-8.) Maahanmuuttajien kotouttamisesta vastaa työ- ja elinkeinoministeriö. Omalla alueellaan kotouttamisasioista vastaavat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Turvapaikanhakijan alkuperehdytyksestä huolehtivat vastaanottokeskukset ja kiintiöpakolaisten alkuperehdytyksestä maahanmuuttovirasto. (Migri 2019b.)

Maahanmuuttajien kotouttamisen edistäminen on tärkeässä osassa kuntien maahanmuuttajien hyvinvointiin tähtäävää työtä. Lainsäädäntö säätelee kunnissa tapahtuvaa kotouttamistoimintaa. Kotoutumisen edistämisestä säädetty laki edellyttää kuntien palvelujen soveltumista myös maahanmuuttajille. Kuntien on myös huolehdittava maahanmuuttajille tarkoitettujen toimenpiteiden ja palvelujen sisällön ja laajuuden riittävydestä. Kunnat ovat vastuussa henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä kotouttamisasioissa. Kotoutuslain mukaan viranomaisten on tiedotettava maahanmuuttajia heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Laki myös velvoittaa kunnan työ- ja elinkeinotoimiston, sekä muut viranomaiset huolehtimaan asianmukaisen ohjauksen ja neuvonnan antamisesta maahanmuuttajille kotouttamisesta edistävästä toimenpiteistä ja palveluista, sekä työelämästä. Alkukartoitus on toimenpidetkokonaisuus, jonka avulla maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu-, ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien palvelujen ja toimenpiteiden tarve arvioidaan. Tavoitteena on maahanmuuttajan ohjaaminen suomalaisen yhteiskunnan aktiivista jäsenyyttä edistäviin palveluihin ja toimenpiteisiin. Maahanmuuttajalle tehdään yksilöllinen kotoutumissuunnitelma. Maahanmuuttajan oma aktiivisuus ja vastuunotto kotoutumisestaan on oleellisessa asemassa. Aikuiselle maahanmuuttajalle järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta tai luku- ja kirjoitustaidon opetusta. Lisäksi järjestetään työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia, ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia edistävää opetusta. (Päijät-Hämeen liitto 2015, 19.)

3.1.2 Kulttuuri ja kulttuuritietoinen kohtaaminen päivähoitossa

Kulttuuri on ideoiden, käyttäytymisen, odotusten ja toimintatapojen summa. Kulttuuriin kuuluvat ihmisten elinkeinot, kielet, uskonnot, arvot, perhejärjestelmät ja arkinen elämäntapa. Koska ihmiset, ryhmät, käyttäytyminen ja tavat muuttuvat jatkuvasti, kulttuurikin on koko ajan muutostilassa - se ei voi pysyä muuttumattomana. (Globaali-ikkuna 2019.)

Perustuslain perusteella maahanmuuttajalapsella on oikeus omaan kulttuuriin, äidinkielen ja uskontoon. Laki lasten päivähoitosta edellyttää päivähoitoa tukemaan lapsen kotia kasvatustehtävässä. Tämä tarkoittaa käytännössä kasvatuskumppanuutta sekä maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kohdalla yhteistyötä kieli- ja kulttuuriryhmien järjestöjen kanssa. Päivähoidon on tuettava kielellisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajataustaisten lasten oman kulttuurin tuntemusta. Kuntien on kehitettävä varhaiskasvatuspalvelut vastaamaan myös maahanmuuttajien tarpeita. (Halme & Vataja 2011, 9.) Ojapuskan 2016 opinnäytetyössään tekemän tutkimuksen mukaan maahanmuuttajaperheiden vanhemmat tarvitsevat opastusta päiväkodin arjesta, rytmeistä ja rutiineista. Näkyväksi kulttuurieroksi tutkimukseen osallistuvat kokivat kellonaikojen noudattamisen maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentelyssä. Maahanmuuttajaperheet eivät noudata annettuja hoitoaikoja yhtä täsmällisesti kuin kantasuomalaiset perheet. Henkilöstö koki tarpeelliseksi selventää ohjeita liittyen käytännölliseen pukeutumiseen. Hankalaksi he kokivat myös ulkoilukäytännöistä puhumisen perheiden kanssa kielimuurin ja kulttuurierojen vuoksi. (Ojapuska 2016, 52-53.)

Kulttuuritietoinen työntekijä osaa huomioida mm. viestinnässä ja asiakaskontaktissa kulttuurin vaikutuksen sekä asiakkaassa, että itsessään. Kulttuuritietoisuus on kulttuurien välisen osaamisen osa-alue. Keskeistä on ymmärtää mitä kulttuuri on ja kuinka se vaikuttaa ihmisen toimintatapoihin, ajatteluun ja arvoihin. Oma kulttuuri on niin kauan näkymätön, kun sitä ja sen vaikutusta käytökseen ja ajattelutapoihin ei tiedosta. Kulttuuritietoinen ihminen osaa nähdä oman maailmankatsomuksensa ja puhua siitä. Lisäksi hän oppii ymmärtämään toisten maailmankatsomuksia. Kulttuuritietoisuutta on kykyä tutkia omia ajattelu- ja toimintatapoja ja toimia niin, että valitsee tilanteeseen sopivan toimintatavan. Kulttuuritietoinen ihminen kykenee näkemään, miten oma kulttuuri vaikuttaa hänen havaintoihinsa ja käyttäytymiseensä. Hän myös huomaa, miten oman kulttuurin arvomaailma voi aiheuttaa kulttuurienvälisiä ongelmia monikulttuurisissa kohtaamisissa. (Kansalaisopistojen liitto 2018b.) Kulttuuritietoisuus on tärkeä lähtökohta perheiden kohdatuksi ja kuulluksi tulemisessa. Tällä tarkoitetaan omien kulttuuristen uskomusten, tapojen ja arvojen tunnistamista sekä perheiden, että ammattilaisten toiminnassa. Kaikkia tapoja ei voida selittää kuitenkaan etnisyydellä ja uskonnolla. Eri maissa ja kulttuureissa voi olla hyvin erilaiset käsitykset esim. lasten ravintotottumuksista. Jotta yhteistyö perheiden kanssa olisi sujuvaa, perheiden erilaisten uskomusten ja tapojen tiedostaminen ja huomioonottaminen on tärkeää. Kaikkia kulttuureja ei kuitenkaan voi eikä tarvitse tuntea. Liialliset yleistyksiset kulttuurisista tavoista eivät ole hyödyllisiä. Yksilölliset erot vanhemmuudessa ja perheen ajankohtainen elämäntilanne vaikuttavat aina hyvinvointiin ja arjen käytäntöihin. (Alitolppa-Niitamo ym. 2013, 86.)

Uteliaisuus ja avoimuus ovat tärkeitä työntekijän toimintatapoja erityisesti maahanmuuttajataustaisen asiakkaan uskomusten ja tapojen selvittämisessä. Keskeisessä asemassa on pohtia yhdessä kulttuurisia eroja ja yhtäläisyyksiä maahanmuuttajataustaisia perheitä kohdattaessa. Kun vanhemmat ja päiväkodin henkilökunta yrittävät ymmärtää toisiaan, on vaihtoehtoisten näkemysten ja toimintatapojen miettiminen helpompaa. Erojen lisäksi työntekijät ja vanhemmat voivat löytää paljon yhtäläisyyksiä vanhemmuuskäytänteissä ja uskomuksissa. (Alitolppa-Niitamo ym. 2013, 87-88.) Perheen kohtaamisessa on muistettava, että suomalaisen yhteiskunnan palvelut ja varhaiskasvatuksen tavoitteet, sisällöt ja toimintatavat sekä arkiset käytännöt voivat olla hyvin vieraita toisesta kulttuurista tulevalle perheelle. On tärkeää kertoa konkreettisesti ja käytännönläheisesti näistä asioista. Uuteen maahan muuttaessa perheille tulee paljon uutta informaatiota, jonka vuoksi asioiden toistaminen ja kertaaminen voi olla tarpeellista. Jos yhteistä kieltä ei ole, tulee eri kulttuurista tulevan perheen kanssa aina käyttää tulkkia. Tulkin käyttö on perheen oikeus ja viranomaisten velvollisuus. Lasta ei tule käyttää tulkkina, koska se vääristää perheen valtasuhteita ja rasittaa lasta. Myöskään eri kieli- ja kulttuuritaustaiset työntekijät eivät voi toimia virallisina tulkkeina. (Hujala & Turja 2017, 253.)

Hammar-Suutari (2009, 212) on tutkimuksessaan selvittänyt viranomaisten valmiuksia kohdata kulttuurisesti erilaisiksi kokemiaan asiakkaita. Tutkimuksessa kohtaamista vaikeuttavista tekijöistä pääällimmäisiksi nousivat tutkimushaastattelujen valossa kieleen ja kielelliseen ymmärtämiseen liittyvät ongelmat, sekä epävarmuus. Asiakkaiden erilaiset tilanteet ja tarpeet jäivät näin helposti huomiotta. Asiakkailta odotetaan pitkälti sopeutumista vallitseviin olosuhteisiin ja kaikille pyritään tarjoamaan samanlaista palvelua. Kulttuurien välisten vuorovaikutustilanteiden toistuvuus tuo varmuutta ja joustavuutta työtapaihin. Viranomaiset pitivät kokemusta parhaana vuorovaikutusta edistävänä tekijänä. Kokemus sallii luovien toimintamallien kokeilemisen ja saatujen ohjeiden soveltamisen, sekä vahvistaa valmiutta kohdata erilaisuutta. Lisäksi kokemus auttaa virkailijoiden mukaan lieventämään ennakkoluuloja ja stereotyyppioita. Hyvänä viranomaisena pidettiin henkilöä, joka kykenee toimimaan erilaisten tilanteiden vaatimusten mukaisesti ja muuttamaan toimintatapojaan niin, että asiakas ymmärtää mahdollisimman hyvin mitä palvelutilanteessa tapahtuu. Ymmärtäminen on oleellinen tekijä asiakastilanteen onnistumisen kannalta. Virkailijat korostivat tutkimushaastatteluissa kielitaidon ja ymmärtämisen merkitystä, mutta tarkemmat pohdinnat kielestä vuorovaikutuksen onnistumiseen kuuluvana tekijänä jäivät vähäisiksi. Kielitaito koettiin usein ongelmaksi vain niin kauan, kun asioita ei saada asiakaspalvelutilanteessa siihen liittyvien vaikeuksien takia hoidettua. Tulkin käyttöä ei nähdä tarpeelliseksi, kun asiakas pystyy jollakin tapaa kommunikoimaan asiointikielellä. Asiakkaiden näkökulmasta suurimmat puutteet suomalaisessa viranomaistoiminnassa liittyvät

kieleen ja ymmärtämiseen. He kokevat, että tulkkia ei käytetä tarpeeksi, tai riittävän kauan, ja että tulkin kanssa työskentelyssä on ongelmia. Asiakkaan kokivat, että virkailijat eivät aina ole kiinnostuneita kulttuurisesti erilaisiksi nähtyjen asiakkaiden asioista, jolloin heitä ei kuunnella. Myös virkailijat kohtaavat työssään heihin eri tavoilla suhtautuvia asiakkaita. Kulttuurien välinen asiakaspalvelukohtaaminen on monisyinen vuorovaikutustilanne. Tarpeiden ja tavoitteiden kohtaamattomuus turhauttavat vuorovaikutuksen molempia osapuolia. Tutkimuksen mukaan yleisimmin mainitut valmiuksien kehittämiskohteet olivat kielitaidon kohentaminen, vuorovaikutustaitojen lisääminen tai tiedon hankkiminen eri kulttuureista. (Hammar-Suutari 2009, 223-224.)

3.2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää hyvinvointia. (Opetushallitus 2019a.) Pedagoginen toiminta perustuu lapsen leikkiin, liikkumiseen sekä taiteisiin ja kulttuuriperintöön. Elinikäinen oppiminen, tuen tarpeiden tunnistaminen, koulutuksellisen tasa-arvon toteuttaminen, lasta kunnioittavat toimintatavat sekä lasten ja henkilöstön pysyvät vuorovaikutussuhteet ovat varhaiskasvatuksen keskeisiä tavoitteita. Lisäksi näitä tavoitteita ovat yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, yhteiskunnan jäsenyys, eettisesti vastuullinen ja kestävä toiminta sekä toisten ihmisten kunnioittaminen. (Opetushallitus 2018, 11.)

Varhaiskasvatuksessa pyritään luomaan valmiudet eri kielten, kulttuurien, uskomuksellisten sekä kulttuuristen katsomusten ymmärtämiseksi. Valtakunnallisen varhaiskasvatuksen ohjauksella pyritään luomaan yhdenvertaiset ja tasa-arvoiset lähtökohdat varhaiskasvatuksen piirissä olevien lasten kasvuun, kehitykselle sekä oppimiselle. (Opetushallitus 2018, 11.) Varhaiskasvatus ehkäisee syrjäytymistä ja siellä opitut tiedot ja taidot lisäävät lasten osallisuutta yhteiskunnassa (Lahden kaupunki 2017a, 6).

Varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa päiväkodeissa, perhepäivähoidossa, sekä avoimena toimintana esimerkiksi seurakuntien, yksityisten toimijoiden tai järjestöjen organisoimana kerho- tai leikkitoimintana (Opetushallitus 2019a). Varhaiskasvatus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti sekä poliittisesti sitoutumatonta. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen, toimitilojen ja välineiden on oltava kehittäviä sekä oppimista edistäviä, terveellisiä ja turvallisia. Esteettömyys tulee huomioida. Lapsille tulee tarjota hoitopäivän aikana

täysipainoista ravintoa ja ruokailun on oltava tarkoituksenmukaisesti järjestetty. (Opetushallitus 2018, 12.)

Oikeus saada varhaiskasvatusta koskee jokaista alle kouluikäistä lasta. Huoltajat päättävät lapsensa varhaiskasvatukseen osallistumisesta. Lisäksi varhaiskasvatuksen tärkeä tehtävä on tukea vanhempia kasvatustehtävässä. Varhaiskasvatusta pyritään kehittämään ja arvioimaan säännöllisesti. Kuntien tulee järjestää varhaiskasvatusta siinä laajuudessa kuin tarvitaan. (Lahden kaupunki 2017a, 6.) Esiopetus, johon lapsen tulee osallistua, on myös osa varhaiskasvatusta.

Uusi varhaiskasvatuslaki (540/2018) tuli voimaan 1.9.2018 (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018). Varhaiskasvatuslaki korostaa lapsen asemaa ja veloitetta huomioida lapsen etu toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa sekä arvioinnissa. Päiväkotien henkilökunta, perhepäivähoitajat sekä muu varhaiskasvatushenkilöstö ovat velvollisia toimimaan varhaiskasvatuslain ja sen perusteiden arvojen, tavoitteiden sekä sisällön mukaan. (Opetushallitus 2019c.)

3.2.1 Varhaiskasvatussuunnitelma

Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat, lapsille tehtävät varhaiskasvatussuunnitelmat sekä varhaiskasvatus, toteutetaan Opetushallituksen antaman valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet - ohjeistuksen mukaan. Opetushallitus määräsi uusista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista 19.12.2018 ja ne astuivat voimaan vuonna 2019. (Opetushallitus 2019b.) Näissä perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen tavoitteista ja sisällöistä, lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä, huoltajien ja varhaiskasvatuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä sekä monialaisesta yhteistyöstä (Lahden kaupunki 2017a, 1).

Varhaiskasvatus on tärkeä osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteet yhdistävät varhaiskasvatuksen tärkeäksi osaksi elinikäisen kasvun- ja oppimisen polkua. Perusteissa on lukuisia yhtymäkohtia esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmiin. Oppimisen polku etenee varhaiskasvatuksesta peruskouluun johdonmukaisesti, sillä ne jakavat suomalaisen kasvatus- ja koulutusjärjestelmän yhtenäisen arvoperustan, käsityksen lapsesta ja oppimisesta sekä laaja-alaisesta osaamisesta. (Opetushallitus 2019c.)

Jokaiselle päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle tehdään henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, eli pedagoginen suunnitelma siitä, kuinka lapsen yksilölliset voimavarat ja tarpeet huomioidaan varhaiskasvatuksessa. Vasu laaditaan päiväkodin tai perhepäivähoidon aloittamisen yhteydessä lapsen, vanhemman sekä työntekijän

yhteistyönä. (Opetushallitus 2019c.) Suunnitelmaa laadittaessa tulee tietää lapsen vahvuudet, yksilölliset tarpeet ja mielenkiinnon kohteet. Myös kulttuurinen, katsomuksellinen sekä kielellinen tausta tulee huomioida. Mikäli lapsella on lääkehoitoa vaativa pitkäaikainen sairaus, tehdään hänelle terveydenhuollossa lääkehuoltosuunnitelma. Tästä tulee kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan hoidon järjestämisen kannalta olennaiset tiedot. Mikäli lapsi tarvitsee tukea oppimiseen ja kehitykseen, tulee se sekä tuen toteutuminen kirjata vasuun. (ePerusteet 2018.)

Päiväkodeissa varhaiskasvatuksen opettaja vastaa varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisesta. Tarvittaessa hyödynnetään varhaiskasvatuksen sosionomin asiantuntemusta lasten ja perheiden palvelujärjestelmistä sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajaa tuen tarpeen ja tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen arvioinnissa. Lisäksi varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa käytetään yksilöllisten tarpeiden pohjalta lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta tarvittavia asiantuntijoita. (ePerusteet 2018.) Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa olevat tavoitteet tulee huomioida toiminnan ja oppimisympäristöjen suunnittelussa ja kehittämisessä (Lahden kaupunki 2017a, 4). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tarkastetaan ja arvioidaan säännöllisesti tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Arvioinnissa painotetaan pedagogiikan toteutumista sekä toiminnan järjestelyjä. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjatut tavoitteet kuvaavat sitä, millaisilla pedagogisilla toimilla pyritään tukemaan lapsien hyvinvoinnin lisäksi kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa ja arvioinnissa hyödynnetään henkilöstön tekemän pedagogisen dokumentoinnin lisäksi lapselle aiemmin tehtyjä suunnitelmia. (ePerusteet 2019.)

Paikallisella varhaiskasvatussuunnitelmalla voidaan tarkentaa valtakunnallisia perusteita, kuitenkin siten, että laki, asetukset sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet täyttyvät (Lahden kaupunki 2017a, 3). Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet otetaan käyttöön viimeistään elokuussa 2019. Paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa kuvataan ja määritellään paikallisesta näkökulmasta lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen. Paikallisessa suunnitelmassa tulee olla selvitettyinä vastuasiat sekä laadintaan, seurantaan ja arviointiin liittyvä yhteistyö. Näiden tulee olla varhaiskasvatustlain ja varhaiskasvatuksen perusteiden mukaiset. Salassapitoon ja tiedonsiirtoon liittyvät asiat tulee myös ilmetä paikallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta. (ePerusteet 2018.)

Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat voidaan tehdä perhepäivähoitoa, päiväkoteja sekä avointa varhaiskasvatustoimintaa koskeviksi tai kaikille erikseen. Varhaiskasvatuksen järjestäjän on päätettävä millä kielillä varhaiskasvatussuunnitelma tehdään ja hyväksytään sekä minkälaista varhaiskasvatussuunnitelman rakennetta, asioiden käsittelyjärjestystä sekä julkaisutapaa käytetään. Lisäksi on sovittava, kuinka toteutetaan yhteistyötä

esi- ja perusopetuksen, sosiaali- ja terveystoimen sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee mahdollistaa varhaiskasvatuksen henkilöstön, huoltajien sekä lapsien osallistuminen paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman suunnitteluun ja kehittämiseen. Sovittavia asioita ovat myös ne, kuinka paikalliset erityispiirteet, varhaiskasvatuksen järjestämistavat sekä kehittämistavoitteet otetaan huomioon varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa. On myös päätettävä, kuinka arvioidaan ja kehitetään paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa. (Opetushallitus 2018, 4-9.)

Paikallisella tasolla tehdään varhaiskasvatukseen sekä lapsiin ja heidän perheisiinsä koskevia suunnitelmia. Lisäksi paikallisella tasolla tehdään opetussuunnitelmat esiopetukseen, perusopetukseen sekä mahdollisesti valmistavaan perusopetukseen. Näiden lisäksi tehdään kotoutumissuunnitelma sekä lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. (Opetushallitus 2018, 5.)

Lahdessa on 7820 alle kouluikäistä lasta ja heistä 4150 on päivähoidossa tai esiopetuksessa, 1440 lasta on yksityisessä päivähoidossa. Lahdessa varhaiskasvatusta toteutetaan päiväkodeissa, perhepäivähoidossa, sekä alle kouluikäisten kerhoissa. Lahdessa on kaupungin päiväkotien lisäksi ostopalvelupäiväkoteja, eli yksityisiä päiväkoteja, joilta kaupunki ostaa varhaiskasvatuspalveluja. Lisäksi vanhemmilla on mahdollisuus valita yksityinen perhepäivähoito tai päiväkotitoi, jota varten saa yksityisen hoidon tukea tai palvelusetelin. (Lahden kaupunki 2019b.)

Päivähoitoon voi hakea ympäri vuoden. Mikäli esimerkiksi huoltajan työllistymisen tai opiskelun pääsemisen takia hoidon tarve tulee yllättäen, täytyy hoitopaikka järjestyä kahden viikon sisään. Kiireettömissä tapauksissa hoitopaikkaa tulee hakea neljä kuukautta etukäteen. Päivähoitoa on saatavilla koko- tai osa-aikaisesti, ja vuoro- sekä iltahoitona. Erityisvarhaiskasvatusta tarjotaan sitä tarvitseville lapsille. Esiopetusta on päiväkotien sekä koulujen yhteydessä. Monikulttuuristen lasten varhaiskasvatuksessa huomioidaan kielitaito ja kulttuuri toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Suomen kielen opetus tapahtuu leikin ja toiminnallisuuden kautta. Kolme vuotta täyttäneille monikulttuurisille lapsille tehdään kaksikielisyyden suunnitelma. (Lahden kaupunki 2019a.)

Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma on otettu käyttöön 1.8. 2017 (Lahden kaupunki 2017b.) Suunnitelma löytyy Lahden kaupungin verkkosivuilta. Sitä laadittaessa on huomioitu valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi Lahden kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma, varhaiskasvatusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset, lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä Päijät-Hämeen maahanmuutto-ohjelma, joka sisältää kotoutumissuunnitelman. (Lahden kaupunki 2017a, 3.)

Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma koskee kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja eli päiväkotien lisäksi perhepäivähoitoa ja alle kouluikäisten kerhoja. Suunnitelman ovat laatineet kaupunkitasoisen työryhmän organisoima aluetyöryhmä. Henkilöstön ja huoltajien lisäksi opetus- sosiaali- ja terveystieteiden viranomaiset, joiden kanssa tehdään yhteistyötä, ovat saaneet kommentoida ja vaikuttaa tekstiin ja sisältöihin. Lapsien osallisuudesta on huolehdittu keräämällä tietoa heille tärkeistä ja hyvinvointia lisäävistä asioista. Lahden varhaiskasvatussuunnitelma arvioidaan kolmen vuoden välein. (Lahden kaupunki 2017a, 2.)

3.2.2 Kasvatuskumppanuus ja yhteistyö maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa

Kasvatuskumppanuudesta puhuttaessa tarkoitetaan huoltajien ja päivähoiton henkilökunnan välistä kasvatusyhteistyötä. Vanhemmilla on vastuu ja oikeus lastensa kasvatukseen sekä tietoa omasta lapsestaan. Henkilökunnalla puolestaan on koulutuksen tuoma tieto ja osaaminen. Kasvatuskumppanuuden toteutuessa tarkoituksenmukaisesti, huoltajien ja henkilöstön asiantuntemukset yhdistyvät lapsen hyvinvointia edistävällä tavalla. Sekä vanhemmat, että henkilöstö pyrkivät toimimaan siten, että lapsen kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle olisi hyvät lähtökohdat. Henkilöstön ja vanhempien rooli on erilainen, mutta tasa-arvoinen. Kasvatuskumppanuus voidaan tulkita kolmiosuhteeksi, jossa lapsi, vanhempi sekä henkilöstö jakavat lapsen asioita ja kokemuksia. Näin eri osapuolet tuovat oman näkemyksensä ja tukensa lapsen kasvuprosessiin. (Kekkonen 2012, 42-43.) Huoltajien ja päivähoiton henkilöstön välinen yhteistyö on keskeisellä sijalla lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen kannalta. Henkilökunnan vastuulla on tehdä kumppanuusperusteista varhaiskasvatustyötä ja mahdollistaa siten kasvatuskumppanuuden toteutumisen. Henkilöstön tulee huolehtia siitä, että kasvatuskumppanuus toteutetaan ja ylläpidetään. Kasvatusyhteistyötä edistävät henkilökunnan ja huoltajien keskinäinen kunnioitus, luottamus, tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä keskustelu kasvatukseen, arvoihin ja vastuisiin liittyvistä asioista. Yhteistyöllä voi olla myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta tukeva rooli. (Opetushallitus 2018, 34.)

Kasvatuskumppanuus on lapsen tarpeista lähtevää henkilökunnan ja vanhempien yhteistyötä. Henkilöstön tulisi välittää vanhemmille tunne siitä, että heitä kunnioitetaan ja kuunnellaan ja perheen asioista ollaan kiinnostuneita. Henkilökunnalta tämä vaatii kohtaamisissa keskittymistä ja läsnäoloa. Näin toimien vanhemmille välittyy tunne rehellisyydestä ja empaattisuudesta. Hoitopäivien jälkeiset positiiviset, kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista kuvaavat viestit ovat huoltajille tärkeitä. Huoltajien ja kasvattajien keskustelut ja havainnot luovat pohjan lapsen hyvinvoinnille. (ePerusteet 2018.) Perhelähtöinen työtap

tarkoittaa päivähoitossa sitä, että henkilöstö kuuntelee perhettä ja tiedostaa heidän tarpeitaan. Työskentelyssä tulisi ottaa huomioon jokaisesta perheestä löytyvät voimavarat. Tässä näkökulmassa painotetaan kodin olevan lapsen keskeisin kasvuympäristö, sillä lapsi kehittyy vuorovaikutuksessa perheen ja ympäristön kanssa. Perheen arjen sujuvuutta korostetaan ja työntekijöiden tulisi tukea perheitä arkielämän järjestämisessä sekä ottaa vanhemmat täysivaltaisesti yhteistyöhön mukaan. (Halme & Vataja 2011, 71.)

Päivähoidon työntekijät joutuvat haastavaan tilanteeseen työskennellessään eri kulttuureista tulevien perheiden kanssa. Kulttuurien väliset erot tavoissa ja kasvatustieteissä voivat olla merkittäviä. Henkilöstön tulisi olla tietoisia yksilö- ja yhteiskulttuurien eroista sekä siitä, millaisia vaikutuksia niillä voi olla kasvatuskumppanuuteen. Keskustelu vanhemmuudesta ja kulttuureista kumpaakin kulttuuria arvostaen on ensiarvoisen tärkeää ja lapsen edun mukaista. Lapsen hyvinvointia kannattelevat myös kasvattajien ja vanhempien erilaiset, mutta yhtä tärkeät tiedot lapsesta. (Halme & Vataja 2011, 73-74.) Mikäli henkilöstöllä ja huoltajilla ei ole yhteistä kieltä, tulisi käyttää tulkkia molemminpuolisen ymmärtämisen varmistamiseksi (Opetushallitus 2018, 34).

Kulttuuriset kasvatuskäsitykset vaikuttavat perheen lasta, lapsuutta ja kasvatusta koskeviin käytäntöihin ja näkemyksiin. Monella maahanmuuttajalla voi olla erilainen käsitys vanhemmuuteen liittyvissä asioissa verrattuna kantaväestöön. Eroja voi olla käsityksissä vanhempien välisestä vastuun- tai työnjaosta perheessä, lasten ja vanhempien välisistä suhteista, ongelmien ratkaisumalleista ja -tavoista sekä rooleista ammattikasvattajien ja vanhempien välillä.

Vanhemmilla on pääasiallinen vastuu lastensa kasvatuksesta. Siksi on tärkeää kunnioittaa vanhemmuutta sekä vanhemman asemaa suhteessa lapseensa. (Hyvinkään Varhaiskasvatuspalvelut 2015, 15.) Kulttuuritietoinen varhaiskasvattaja kohtaa perheet ennakkoluottomasti ja yhdenvertaisesti. Häneltä vaaditaan joustavuutta ja avoimuutta. On muistettava, että kaikilla perheillä on omat yksilölliset perhekulttuurinsa eikä kulttuurien erityispiirteitä tule yleistää stereotyyppioiksi. Kulttuurisesti pätevä varhaiskasvattaja kehittää ymmärtämystään, sillä tieto auttaa elämään yhdessä ja toimimaan toivottavalla tavalla. Varhaiskasvattajat tarvitsevat paljon tukea ja ohjausta nopeasti muuttuneeseen yhteiskunnalliseen tilanteeseen. (Halme & Vataja 2011, 100-102.)

Kasvatuskumppanuus perheiden kanssa voi vaatia kompromisseja erityisesti maahanmuuttajaperheiden kanssa työskennellessä. Luottamus ja avoimuus rakentuvat parhaiten, kun vältetään vahvaa kulttuurien vertailua me-te- asetelmalla. (Halme & Vataja 2011, 73.) Luottamuksen rakentumisessa ei ole pelkästään kyse vanhemman ja henkilöstön välisestä luottamuksesta, vaan vanhemman luottamuksesta kasvattajaan lapsensa

hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäjänä. Vanhempien tunne siitä, että lapsi saa hoidossa myönteisiä kokemuksia, iloa ja turvallisuuden kokemuksia, edistää luottamuksen syntymistä. (Kekkonen 2012, 185.)

3.3 Vuorovaikutus

Vuorovaikutuksella tarkoitetaan vastavuoroista kommunikaatiota kahden tai useamman ihmisen välillä. Vuorovaikutus on kaikkea sitä, miten olemme toisten ihmisten seurassa. Sillä voidaan tarkoittaa sanoja, puhetta, eleitä, ilmeitä, ääntelyitä tai katseita. (Väestöliitto 2019.) Kaikissa arjen tilanteissa, joissa ihmiset kohtaavat toisensa, on mahdollisuus toimivaan vuorovaikutukseen. Toimivan vuorovaikutuksen perustana on, että ihmiset ovat tilanteessa aidosti läsnä toisilleen ja kiinnostuneita toisistaan. Vuorovaikutuksen toimivuus ei välttämättä perustu aina puhutun tai kirjoitetun kielen käyttöön. Kommunikaatiossa on olennaista se, että osapuolet käyttävät sellaista ilmaisukeinoja, jonka molemmat osaavat. (Papunet 2019.)

Vuorovaikutustaidot tarkoittavat kykyä ja halua vaihtaa ajatuksia, kokemuksia, mielipiteitä tai tekoja toisten kanssa ja toimia yhdessä (Suomen Mielenterveysseura ry 2019). Koska kyse on taidoista, voi niitä oppia läpi elämän. Jos kokee jonkin vuorovaikutustilanteen haastavaksi, voi harjoittelemalla vahvistaa taitoa toimia tilanteessa. Varmuus ja helppous vuorovaikutukseen tulevat toistojen, harjoittelun ja kokemuksen myötä. (Nyyti ry 2019.) Keskeistä on, että molemmat tai kaikki osapuolet antavat panoksensa yhteiseen keskusteluun tai tapahtumaan. Rakentavassa vuorovaikutuksessa ei välttämättä tarvita suuria tekoja, vaan kyse on arjen kanssakäymisestä. Vuorovaikutuksessa tarvitaan kykyä eläytyä toisen ihmisen mielentiloihin. Empatia on eläytymistä toisen ihmisen tunteisiin ja mielentiloihin. Se on sosiaalisten taitojen kulmakivi, jota tarvitaan kaikissa ihmissuhteissa ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Empatiaa on niin toisten ihmisten tunteiden, tarpeiden, viestien ja tavoitteiden tunnistaminen, kuin niiden huomioiminen ja niihin vastaaminen. Se antaa valmiuksia lukea viestejä myös rivien välistä eli ymmärtää tarvittaessa myös sanojen kanssa ristiriidassa olevia, sanattomia ja kehollisia eleiden ja ilmeiden viestejä. (Suomen Mielenterveysseura ry 2019.)

Toimivan vuorovaikutuksen syntymisessä ja sen eteenpäin viemisessä molemmilla osapuolilla on tärkeä, tasa-arvoinen rooli. Kumpi tahansa voi aloittaa vuorovaikutuksen ja lopettaa sen halutessaan. Ensimmäisissä ihmissuhteissaan ihmisen mieleen kehittyy malli yhdessä olemisesta, vuorovaikutuksesta. Syntynyt malli on pohja sille, miten hän myöhemmin ennakoii vuorovaikutustilanteita, osallistuu niihin sekä havainnoi ja tulkitsee

niitä. Tullakseen aktiiviseksi ja aloitteelliseksi viestijäksi, ihminen tarvitsee runsaasti kokemuksia mukavasta ja hyödyllisestä vuorovaikutuksesta toisten ihmisten kanssa. Nämä varhaiset, syntymästä lähtien kertyvät vuorovaikutuskokemukset, luovat myöhemmän viestinnän ja kielen kehityksen perustan. Tavallisessa, kahden puheella viestivän ihmisen vuorovaikutuksessa molemmilla osapuolilla on tasa-arvoinen rooli. Heillä on yhtäläiset keinot ilmaista itseään ja vaikuttaa vuorovaikutuksen kulkuun. Toisen ihmisen ymmärtäminen ja hänen kanssaan toimiminen edellyttää vuorovaikutuskumppanilta kykyä ja halua asettua toisen asemaan. Vuorovaikutuksessa, jossa toisella osapuolella on vähemmän keinoja ilmaista itseään, osaava kumppani toimii sekä keskustelukumppanin että uuden opettajan roolissa. Tällaisessa kaksoisroolissa toimiminen ei ole helppoa. Kun vastuu vuorovaikutuksen etenemisestä on kumppanilla, hän saattaa omaksua herkästi pelkäänsä ohjaavan ja opettavan asenteen. Kyselemällä ja ottamalla aloitteet itselleen hän voi pyrkiä helpottamaan vuorovaikutusparinsa osallistumista tilanteeseen. Tällöin toisen tehtäväksi jää kuitenkin vain kysymyksiin vastaaminen ja kumppanin aloitteiden myötäileminen. Jotta vuorovaikutuksesta tulisi tasa-arvoisempaa on kumppaneiden osattava luottaa myös toiseen ihmiseen ja antaa hänellekin mahdollisuuksia ohjata vuorovaikutusta. (Burakoff 2019, 1-5.)

3.3.1 Kulttuurienvälinen vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa

Hammar-Suutarin (2009) tutkimuksen mukaan kulttuurien välisessä asiakaspalvelutilanteessa vuorovaikutus on haastavampaa, koska alue, jolla liikutaan, on ainakin toiselle osapuolelle lähtökohtaisesti vieras. Valtakulttuurin edustaja kokee vuorovaikutuksen usein hankalaksi, jos totutut käyttäytymis- tai työskentelytavat osoittautuvat kohtaamistilanteessa riittämättömiksi. Kielitaidon ja ymmärryksen puutteen lisäksi kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen vaikuttavia tekijöitä ovat ennakoasenteet, aikaisemmat kokemukset kulttuurien välisistä kohtaamisista, epävarmuus, henkilökemia, ammattitaidon taso sekä uuden tilanteen aikaansaama stressi. Kohtaamisessa tulevat esille myös valtaan ja asemaan liittyvät kysymykset, koska viranomaiset koetaan usein julkisen vallan edustajina. Hyvät ammatilliset valmiudet auttavat viranomaisia käsittelemään asenteitaan ja tunteitaan. Lisäksi ne lieventävät uuden tilanteen aiheuttamaa epävarmuuden tunnetta, sekä auttavat ottamaan laajemmin huomioon monimuotoisuutta ja niitä tekijöitä, jotka aiheuttavat erilaisuuden kokemista vuorovaikutustilanteissa. Ammattitaito koostuu erilaisista elementeistä ja ulottuvuuksista kuten tietämys, asenteet, taidot ja toiminta. (Hammar-Suutari 2009, 219-220.)

Jotta voisimme kohdata myönteisesti toisen ihmisen, tulee meidän ensin kohdata itsemme. Meidän tulee pohtia tärkeinä pitämiämme asioita, maailmankatsomustamme ja sitä, mihin koemme kuuluvamme. Omien pelkojen ja ennakkoluulojen tunnistaminen on tärkeää, jotta ne eivät estäisi toisten kunnioittavaa kohtaamista. (Kuusisto 2009, 9.) Kulttuurien välisen vuorovaikutuksen suurin haaste ei siis ole vieraan kulttuurin tuntemus. Tärkeintä on oman kulttuurin tuntemus ja sen vaikutuksen tiedostaminen omaan ajatteluun ja käyttäytymiseen. Varhaiskasvatuksessa kasvattajan tulee tiedostaa erot viestinnän tyyleissä. Joissakin kulttuureissa kirjallisella viestillä ei ole merkitystä, vaan paino on suullisella viestillä. Monet ristiriidat ja väärinkäsitykset syntyvät, koska emme tiedä ja tunnista kommunikaatioeroja. Väärinkäsityksiä on saattanut syntyä esimerkiksi kättelystä tai silmiin katsomisesta. Seuraamalla vanhemman kehonkieltä työntekijä oppii huomaamaan, onko vanhemmilla tapana kätellä. Monissa kulttuureissa vuorovaikutusta ja kommunikaatiota säätelevät tarkat säännöt ja käyttäytymiskuviot. Säännöt vaihtelevat sukupuolen, iän ja aseman mukaan. Toisissa kulttuureissa vuorovaikutus on vapaampaa. Käytännöt ovat yhteydessä kulttuurin yhteisö -yksilöllisyys- suuntautuneisuuteen. (Halme & Vataja 2011, 53-54.) Erilaisten vuorovaikutustapojen lisäksi myös kotien arvot saattavat olla erilaiset kuin päiväkodin kasvattajien arvot. Mahdollisimman hyvän lapsen kasvun ja kehityksen tukemisen kannalta päiväkodin työntekijöiden tulee käyttää aikaa perheeseen tutustumiseen. Luottamuksen, kasvatuskumppanuuden ja vuorovaikutussuhteen rakentumista helpottaa työntekijän luonteva ja mutkaton suhtautuminen erilaisia kulttuureja ja uskonnollisia taustoja kohtaan. (Kuusisto 2009, 21.)

Kielellisen viestinnän tyyli vaihtelee suorasta epäsuoraan. Länsimaiselle kulttuurille tyypillistä on suora kommunikaatio, aasialaisessa kulttuurissa käytetään enemmän epäsuoraa viestintää. Epäsuoraan viestintään tottunut voi tulkita suoran viestinnän epäkohteliaaksi tai tönkeäksi. Suoraan viestintäkulttuurin tottuneen on lähes mahdotonta tulkita epäsuoran viestinnän hienovaraisia vihjeitä. Päivähoidossa saatetaan esittää asiat suoran viestinnän keinoin. Perheitä tulee lähestyä huolen puheeksi ottamisessa varoen ja kasvatuskumppanuuden periaatteita noudattaen. (Halme & Vataja 2011, 54-55.) Ei-kielelliseen vuorovaikutukseen kuuluvat aika, tila, koskettaminen, eleet, ilmeet, asennot, liikkeet, katse ja fyysinen olemus. Kulttuurit on luokiteltu läheisen ja etäisen kontaktin kulttuureihin keskustelijoiden välisen etäisyyden, kosketuksien ja katsekontaktien perusteella. Varhaiskasvattaja voi kokea olonsa kiusalliseksi, jos vanhempi tulee liian lähelle. Samoin suomalaislapset ovat tottuneet pitämään ympärillään laajemman reviirin, ja liian lähelle tulevaa lasta voidaan helposti pitää kiusaajana. Suomalaislapset opetetaan katsomaan silmiin, ja sitä pidetään rehellisyyden merkinä. Joissakin kulttuureissa lapsen ei ole soveliasta katsoa aikuista silmiin, vaan se tulkitaan epäkohteliaaksi. Varhaiskasvattajan tulee huomioida tämä lapsen

kanssa keskusteltaessa, eikä hänen tule vaatia lasta katsomaan silmiin. Perustunteet ovat yleismaailmallisia, mutta se, voiko tunteita näyttää ja miten voimakkaasti, vaihtelee. Esimerkiksi suuressa osassa aasialaisia kulttuureja negatiivisten tunteiden ilmaiseminen on epäsoveliaista. Suomalaisessa kasvatuskulttuurissa on samantyyppisiä piirteitä. (Halme & Vataja 2011, 56-57.)

Maailma, jossa lapset kasvavat, on kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen, sekä kulttuurisen osaamisen merkitys korostuu. Tähän sisältyy taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää erilaisia näkemyksiä, sekä omien arvojen ja asenteiden reflektointi. Vuorovaikutustaidot ja itsensä ilmaisutaidot ovat merkityksellisiä omalle identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa vaatii toimiakseen sekä oman, että muiden kulttuurien ja katsomuksellisten taustojen ymmärtämistä ja kunnioittamista. Lasten kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutustaitojen ja ilmaisutaidon edistäminen ovat osa varhaiskasvatuksen tehtävää. (Opetushallitus 2018, 25.)

3.3.2 Selkokieliyys ja kuvatuki

Perheiden kohtaaminen on vuorovaikutusta. Luottamuksellista suhdetta lähdetään luomaan uuden asiakasperheen kanssa ja varhaiskasvattajilla on tässä merkittävä vastuu. Vuorovaikutus on välttämätöntä saada toimimaan, jotta yhteistyö kodin ja päiväkodin välillä olisi mahdollista. Tätä voi tukea selkokieliyysellä. (Hyvinkään Varhaiskasvatuspalvelut 2015, 9.) Selkokieli on suomen kielen muoto, joka on mukautettu sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. Se on suunnattu ihmisille, joilla on vaikeuksia lukea tai ymmärtää yleiskieltä. Selkokielisessä tekstissä aiheita käsitellään hyvin konkreettisella tasolla ja tekstissä selitetään myös sellaisia sanoja, joita yleiskielisessä tekstissä ei selitetä. Selkokieleen liittyy olennaisesti myös selkeä ulkoasu. (Selkokeskus 2015.) Päiväkotien kirjalliset viestit ovat tärkeitä tehdä selkokielellä. Esimerkiksi tiedotteissa (retket, juhlat, toiminta) voi hyödyntää piirroksia ja kuvia. (Hyvinkään Varhaiskasvatuspalvelut 2015, 9).

Syy selkokielen tarpeelle voi olla sikiö- tai lapsuusajan kehityksessä, aikuiselämän tapahtumissa, tai se voi tulla vastaan vasta eläkeiässä. Usein kyseessä on useamman syyn yhteisvaikutus. Selkokielen tarpeen syyt voidaan luokitella seuraaviin pääryhmiin; perimän vaikutus sekä sikiö- ja lapsuusajan kehityshäiriöt, sairauden tai ikääntymisen aiheuttamat syyt, kieliympäristön vaikutus ja näiden syiden yhteisvaikutus. Selkokielestä hyötyviä on vaikeaa jakaa eri ryhmiin, koska ryhmät menevät monilta osin päällekkäin toistensa

kanssa. On myös selvää, että aina vain osa jonkin ryhmän jäsenistä hyötyy selkokielestä. (Virtanen 2012, 37.)

Selkokeskus on julkaissut uuden selkokielen tarvearvion, jonka mukaan selkokieltä tarvitsee Suomessa 650 000–750 000 henkilöä eli 11–14 prosenttia väestöstä. Selkokielen tarve on kasvanut noin 100 000 henkilöllä edellisestä arviosta, joka on vuodelta 2014. Tämä johtuu maahanmuuttajien määrän kasvusta, yli 65-vuotiaiden suomalaisten määrän kasvusta (samalla muistisairauksia on yhä useammalla henkilöllä), sekä nuorten lukutaidon heikentymisestä. (Selkokeskus 2019.)

Ihminen tulkitsee niin tekstiä kuin kuviakin oman elämänsä historian kautta. Kuvien tulkinta on sidoksissa katsojan omaan kulttuuriin, sen tapoihin ja historiaan. Samaa kuvitusta katsovat voivat tulkita sen vuoksi kuvan eri tavalla. Selkokielen lukijaryhmien tapaa ymmärtää kuvia on tutkittu hyvin vähän. Se tiedetään, että kuvat ovat monille selkojulkaisujen käyttäjille hyvin tärkeitä, samalla tavoin kuin koko julkaisun ulkoasu. Selkojulkaisujen kuvien tulisi olla korkeatasoisia, ja myös julkaisun painojäljen tulisi olla hyvä. Usein selkojulkaisujen kuvitukseen kiinnitetään vain vähän huomiota. Monet asiat ovat kuitenkin paljon helpommin ymmärrettäviä, jos ne esitetään kuvina ja piirroksina, eikä pelkästään tekstinä. Piirros on useimmiten helpompi hahmottaa kuin valokuva, jossa lyhennykset, valot ja varjot voivat aiheuttaa epäselvyyttä. Uudet digitaaliset kamerat ja kuvankäsittelyohjelmat ovat tehneet kuvien käsittelystä paljon helpompaa kuin ennen. Kuvia ei kuitenkaan saa käsitellä miten vain, sillä selkojulkaisuissa tulee noudattaa yleisiä kuvankäsittelylle annettuja eettisiä ohjeita. (Virtanen 2012, 129-136.)

Selkokielisessä vuorovaikutuksessa osaavampi viestijä muokkaa puhettaan rakenteeltaan, sanastoltaan ja sisällöltään puhekumppaninsa tarpeiden mukaiseksi ja yrittää parhaansa mukaan ymmärtää tämän tapaa puhua ja viestiä. Osaavampi viestijä myös tukee toisen osallisuutta keskusteluun muokkaamalla muitakin vuorovaikutuksen elementtejä, esimerkiksi eleitään ja ilmeitään, helpommin ymmärrettäviksi. Tarvittaessa hän käyttää apunaan muita puhetta tukevia kommunikointikeinoja, kuten piirtämistä, viittomista tai valmiita kuvia. Selkokielisessä vuorovaikutuksessa tavoitteena on helpottaa molemminpuolista ymmärtämistä ja kummankin mahdollisuutta osallistua vuorovaikutukseen. (Kartio 2009, 8.)

Päiväkodin henkilöstö kohtaa haasteita päiväkodin arjessa maahanmuuttajaperheiden parissa työskennellessään. Kuvakommunikointi opitaan kanssakäymisessä, joka tapahtuu kuvien avulla. Kuvien käyttö kommunikoinnin apuvälineenä edellyttää harjoittelua, toistoa ja onnistumisen kokemuksia, jotka kannustavat ilmaisuun jatkossakin. Kuvien käytössä on kannattavaa hyödyntää tilanteita, joissa luonnostaan syntyy tarve ilmaista asia toiselle ja

joissa viestintä ei muulla tavoin tuota tulosta. (Papunet 2018b.) Kuvien, kuten muidenkin merkkien käytön perustana on se, että henkilö ymmärtää asian tai esineen ja sitä esittävän kuvan, tai merkin yhteyden. Kuvia voi käyttää samalla tavalla kuin sanoja. Niillä voidaan herättää huomiota tai ilmaista päivittäisiä tarpeita, keskustella tai pyytää asioita. Valitseminen, kieltäytyminen, vastustaminen, kehottaminen, käskeminen, kysyminen ja ihmettely ovat kuvien avulla mahdollista. Kuvien kautta voidaan kommentoida, kertoa, sekä ilmaista tunteita, tai kuvitella. Kuvilla viestittäessä on tärkeää kokemus yhteisestä tavasta kommunikoida, sekä vuorovaikutuskumppanin malli. Viestinnän toimiminen monien eri ihmisten kanssa kannustaa vuorovaikutukseen. (Tikoteekki 2014, 2-4.)

Viestien välittämisessä ja vastaanottamisessa voi hyödyntää erilaisia kuvakommunikointijärjestelmiä. Suomessa kuvakommunikaatiossa käytetään esimerkiksi PCS-symboleja, piktogrammeja ja Bliss-symbolikieltä. Valmiiden merkki- ja symbolijärjestelmien lisäksi voidaan käyttää muitakin kuvia. Toimivia ovat esimerkiksi valokuvat, ja lehdestä leikatut kuvat, sekä itse piirretyt kuvat. (Tikoteekki 2008, 7.)

Kuvien käyttö ilmaisun välineenä vaatii harjoittelua luonnollisissa kommunikointitilanteissa. Muiden näyttämä esimerkki kuvien käytöstä näissä tilanteissa on ratkaisevan tärkeää. Toiselta henkilöltä saatu malli, jatkuva arjen kielikylypy, on kuvien tuella kommunikoidaan opettelevalle henkilölle yhtä tärkeä asia kuin puheen kuuleminen puhumaan opettelevalle. Kuvien avulla kommunikointi ei saavuta samaa kerronnan vapautta ja tarkkuutta kuin puheella, kirjoittaen, bliss-kielillä tai viittomakielellä kommunikointi. Silti kuvat mahdollistavat viestin välittämisen ja vastaanottamisen, vaikka henkilön kielellisissä taidoissa olisi suuria puutteita. Viestintä voi tapahtua yhdellä tai useammalla kuvalla. Mitä useammalla kuvalla henkilö viestinsä ilmaisee, sitä yksiselitteisemmin viestin voi ymmärtää. Mitä epätarkempi ilmaisu on, sitä enemmän tarkentavia kysymyksiä tarvitaan. (Papunet 2018a.) Periaatteina kuvien avulla kommunikoidessa ovat toisen osapuolen arvostaminen, kannustaminen ja ratkaisukeskeisyys. Maahanmuuttajavanhempien osallisuudentunteen kannalta on välttämätöntä, että he pystyvät ymmärtämään ja osallistumaan vastavuoroisesti kommunikointitilanteissa. (Hepola & Vaaraniemi 2012, 8.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmä

Maahanmuuttajaperheiden parissa tehtävän kasvatustyön kehittäminen on tärkeää. Laki lasten päivähoidosta edellyttää, että päivähoito tukee kotia lapsen kasvatuksessa. Käytännössä tämä tarkoittaa kasvatuskumppanuutta vanhempien kanssa; tasavertaista vuorovaikutusta, jossa vanhempien ja henkilökunnan asiantuntemus ja tietämys yhdistyvät. Kuntien tulee kehittää varhaiskasvatuspalvelut vastaamaan myös maahanmuuttajien tarpeita. (Halme & Vataja 2011, 9-11.)

Tutkimuksellamme halusimme selvittää:

- Millaiset keinot tukevat parhaiten päiväkodin ja maahanmuuttajaperheiden välistä yhteistyötä?
- Millainen vaikutus päiväkodin ja perheen välisillä kulttuurieroilla on päiväkodin ja kodin väliseen yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen?

Tutkimuskysymysten pohdinta selkeytti ja rajasi opinnäytetyötämme ja tiedonhankintaa. Saimme opinnäytetyöprosessimme aikana vastaukset tutkimuskysymyksiimme päiväkodin henkilökunnalle tekemämme kyselyn sekä käyttämämme aineiston avulla.

Laadullinen tutkimus tulee yleensä kysymykseen silloin, kun tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä ei tunneta. Pyritään saamaan ymmärrys ilmiöstä eli vastaus kysymykseen. Laadullisen tutkimuksen tarkoitus ei ole yleistää. Ensin selvitetään laadullisen tutkimuksen menetelmin, mistä ilmiössä on kyse, mistä tekijöistä ilmiö koostuu ja mitkä ovat tekijöiden väliset vaikutussuhteet. Laadullinen tutkimus antaa mahdollisuuden saada ilmiöstä syvälinen näkemys. Laadulliselle tutkimukselle ovat tyypillisiä muutamat ominaisuudet kuten, että tutkimus tapahtuu luonnollisessa ympäristössään, aineisto kerätään asianomisilta tutkittavilta vuorovaikutussuhteessa, tutkija on toimija eli aineiston kerääjä. Tutkimusaineisto on monilähteistä, ja se voi sisältää tekstiä, kuvia, haastatteluja jne. Aineiston analyysi on induktiivista, rekursiivista ja interaktiivista. Huomio keskittyy tutkittavien näkökulmaan, merkityksiin ja näkemyksiin. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on kokonaisvaltainen ymmärrys tutkittavasta ilmiöstä. (Kananen 2014, 16-18.)

Tutkimusprosessin kulku voidaan jakaa viiteen vaiheeseen, jotka ovat ideataso, sitoutuminen, toteuttaminen, kirjoittaminen ja tiedottaminen. Neljä ensimmäistä lomittuvat usein monella tavalla tutkimuksen kuluessa. Toteuttamisvaiheessa saatetaan joutua täsmentämään tai muuttamaan joitakin tutkimusprosessin alussa tehtyjä ratkaisuja. Tämä johtuu siitä, että ihmistä ja hänen toimintaansa ja ajattelua ymmärtämään pyrkivässä

tutkimuksessa kaikki ei ole täysin ennakoitavissa. Käytämme opinnäytetyössämme laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyssä tutkimuksessa tarkastellaan merkitysten maailmaa, joka on ihmisten välinen ja sosiaalinen. Tavoitteena on tavoittaa ihmisen omat kuvaukset koetusta todellisuudestaan. Laadullisella menetelmällä toteutettavaan tutkimukseen sisältyy aina kysymys: mitä merkityksiä tutkimuksessa tutkitaan? Tämä edellyttää tekijöiltä täsmentämistä, tutkitaanko kokemuksiin vai käsityksiin liittyviä merkityksiä. (Vilka 2017, 133-134, 294.)

Laadullista tutkimusta voidaan toteuttaa erilaisilla menetelmillä. Yhdistäviä piirteitä näille menetelmille ovat näkökulmat, jotka liittyvät tutkittavan kohteen esiintymisympäristöön, taustaan, tarkoitukseen, merkitykseen sekä kieleen ja ilmaisuun. (Jyväskylän yliopisto 2015.) Laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä tiedonkeruutapoja ovat esimerkiksi erilaisten dokumenttien hyödyntäminen, haastattelut, havainnointi sekä kyselyt (Tuomi & Sarajärvi 2013, 71). Näistä hyödynnämme opinnäytetyössämme kyselyä. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista valita kohderyhmä tarkoituksenmukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 164.). Kohderyhmämme, jolle kyselyn teimme, oli Kerinkallion päiväkodin henkilökunta.

Laadullisen tutkimuksen on oltava kestoaltaan sopiva, ei liian lyhyt, mutta ei liian pitkäkestoinenkaan. Tutkimuksen kohteen, tarkoituksen ja aineistonkeruun on oltava oikeassa suhteessa toisiinsa, jotta laadullinen tutkimus olisi mahdollisimman luotettava. Raportointi ja aineiston analysointi tulisi tehdä huolellisesti ja tarkasti. (Huttunen 2013.) Työn lähtökohtia, työn etenemistä sekä tutkimuksen lopputulosta tulee tarkastella kriittisesti, jolloin laadullisen tutkimuksen luotettavuus lisääntyy (Puusniekka & Saaranen- Kauppinen 2009).

Opinnäytetyössämme yhdistyy tutkimuksellisuus ja toiminnallisuus. Tutkimuksen ensisijaisena tavoitteena on tuottaa uutta tietoa, mikä voi johtaa esimerkiksi kehittämiseen ja innovaatioihin. Salosen (2013) mukaan tieteellinen tutkimus noudattaa aina tieteenalansa sääntöjä ja vaatimuksia, jonka ymmärtäminen on tärkeää. Tämän vuoksi tieteen tekemisen traditioihin ja toimintasääntöihin nojautuvaa tutkimustyötä ja tutkimuksellista kehittämistoimintaa eli projektityötä ei tule sekoittaa keskenään. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa voi olla tutkimuksellisia elementtejä tai osioita, mutta ei sillä tavalla, kuin akateemisessa tieteen tekemisessä ja tutkimustyössä ne perinteisesti ymmärretään. Yksittäinen projektityö suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan ilman selkeää, kirjoitettua ja lähteisiin perustuvaa käsitejärjestelmää. Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan tulee nojautua käsitteisiin, niiden määrittelyyn ja niiden käytön ymmärtämiseen osana kehittämistyötä. Kehittämishankkeen eli toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena syntyy tuotos. Tuotos

sisältää uuden tiedon lisäksi palvelun, tuotteen, oppaan, mallin, toimintatavan tai jonkun sellaisen innovaation, joka on parempi kuin aikaisempi tai kokonaan uusi. (Salonen 2013, 9-25.) Opinnäytetyömme kautta saimme kerättyä uutta tietoa työntekijöiden näkemyksistä maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentelyn suhteen. Näiden tietojen pohjalta suunnitelimme ja valmistimme tuotoksena syntyneen oppaan.

Kysely välitettiin Kerinkallion päiväkodin koko kasvatushenkilöstölle, johon kuuluu 29 henkilöä. Saimme tekemäämme sähköiseen kyselyyn yhdeksän vastausta. Suunnittelemanamme viikon vastausaikana saimme vain yhden vastauksen. Jatkoimme vastausaikaa vielä viikolla eteenpäin ja lähetimme päiväkotiin sähköpostia, jossa toivoimme henkilökunnalta lisää aktiivisuutta kyselyyn vastaamiseen, jotta osaisimme tehdä juuri heitä hyödyttävän perehdytyskansion. Kyselyyn vastattiin anonyymisti, mutta vastaamiseen käytetty aika näkyi meille. Aikaa vastaamiseen käytettiin reilusta minuutista 17 minuuttiin. Tämä oli kysymyksien suunnittelussa ollut tärkeä lähtökohta; oletimme, että henkilökunta ei tule käyttämään kirjalliseen vastaamiseen paljon aikaa. Toivomme kuitenkin, että kyselymme herätti henkilökuntaa pohtimaan omia vuorovaikutus- ja kommunikointitaitojaan maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa työskennellessä sekä niitä asioita, joihin he kokevat tarvitsevansa kuvallista tukea.

Kyselyä suunnitellessamme olimme tiedostaneet avoimissa kysymyksissä piilevän riskin lyhyistä vastauksista, sekä sen, että kaikki työntekijät eivät syystä tai toisesta tule vastaamaan kyselyyn. Osa työntekijöistä oli vastannut kyselyyn yhteisesti tiiminä, osa yksin. Tämä osaltaan selittää vähäistä vastausmäärää. Saamamme vastaukset olivat keskenään yhtenäisessä linjassa, joten uskallamme olettaa, että hekin, jotka eivät vastanneet, olisivat vastanneet samantyyllisesti.

4.2 Aineiston keruu ja analysointi

Yleisimpiä laadullisen tutkimuksen aineistokeruumenetelmiä ovat kysely, haastattelu, havainnointi ja erilaisista dokumenteista koottu tieto. Näitä erilaisia menetelmiä voidaan käyttää vaihtoehtoisesti tai yhdistäen useampaa menetelmää. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83.) Haluttaessa tietää, mitä ihminen ajattelee tai miten hän toimii, on järkevää käyttää kyselyä aineiston keräämisessä. On hyvä tiedostaa, että kyselyssä ei ole mahdollisuutta tarkentaa kysymyksiä tai oikeista väärinkäsityksiä. Vastauksia voi tulla myös vähän ja ne voivat jäädä lyhyiksi. Jos aineisto jää kovin niukaksi, voi ongelmaksi muodostua se, kertooko tutkimus ylipäätään mitään tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 84-86.)

Toteutimme opinnäytetyömme aineistonkeruun syyskuun 2019 aikana. Opinnäytetyömme aineistonkeruumenetelmäksi valitsimme sähköisen kyselylomakkeen käyttäen Microsoft

Office 365 – ohjelmiston Forms-kyselyalustaa. Kyselyn avulla saadaan kerättyä helposti ja laajasti tietoa tutkittavasta aiheesta. On tärkeää, että kyselyn tekijä on ottanut selvää aiheesta ennakkoon, jotta kysymykset selvittävät oikeaa ongelmaa ja että tutkimuksesta saadaan sekä luotettava, että kattava. (Oppariapu 2019.) Laadimme kyselylomakkeen teoriapohjaa hyödyntämällä. Tutustumamme teoriatieto käsittelee päiväkodin henkilöstön ja maahanmuuttajaperheiden yhteistyötä, kuten monikulttuurista varhaiskasvatusta, vuorovaikutusta ja kasvatuskumppanuutta. Näistä aiheista valikoituivat kyselylomakkeen teemat. Kyselyn kysymyksillä pyrimme saamaan henkilökuntaa pohtimaan vuorovaikutuksen ja kasvatuskumppanuuden merkitystä arjen tilanteissa. Tieteellisen kyselyn onnistuminen edellyttää, että tutkija osaa ottaa laaja-alaisesti huomioon vastaajien ajan, halun ja taidot vastata kyselyyn. Lomakkeen huolellinen suunnittelu ja testaaminen vaikuttavat ratkaisevasti tutkimuksen onnistumiseen. (KvantiMOTV 2010.) Pidimme mielessämme päiväkodin hektisen arjen ja pyrimme suunnittelemaan kyselylomakkeesta mahdollisimman selkeän ja nopeasti täytettävän. Kysymysalustalle on mahdollista palata uudelleen, mikäli kyselyyn vastaaminen keskeytyy. Mietimme ja laadimme kysymykset tarkasti, miettien jokaisen kohdalla sen tarkoituksenmukaisuutta. Testasimme itse kyselyn teknistä toimivuutta useamman kerran.

Kyselyymme tuli neljä avointa kysymystä, joissa vastaajalle annettiin mahdollisuus tuoda mielipiteensä esiin omin sanoin. Avoimien kysymyksien huono puoli on se, että vastaaja voi pitää niihin vastaamista vaikeana ja vastaukset saattavat jäädä vajaiksi. Avoimien kysymystemme tarkoitus oli kuitenkin antaa vastaajille mahdollisuus pohtia työskentelyään maahanmuuttajaperheiden parissa. Tämän vuoksi pyrimme kiinnittämään huomiota kysymysten asetteluun, sekä lomakkeen rakenteeseen ja näin motivoimaan vastaajia. Kyselyyn on helpompaa vastata, kun kysymykset ovat loogisessa järjestyksessä. Sama lomake voi sisältää sisällöllisesti hyvinkin erilaisia asioita, mutta samaan asiaan liittyvät kysymykset on sijoitettava loogiseen järjestykseen peräkkäin. (KvantiMOTV 2010.)

Kyselylomakkeemme valmistui elokuussa ja syyskuun alussa toimitimme vastauslinkin päiväkodin johtajan sähköpostiin, josta vastauslinkki lähetettiin muille työntekijöille. Vastausaikaa annoimme viikon. Tämä oli mielestämme sopiva aika, sillä kysyimme heidän työtään helpottavia tekijöitä, ja kysymyksiä oli vain neljä kappaletta. Vastattuja kyselyitä palautui vain yksi kappale ja pidensimme vastausaikaa viikolla. Toivoimme päiväkodin johtajaa kannustamaan muita työntekijöitä vastaamaan kyselyyn. Loppujen lopuksi saimme yhdeksän vastausta kyselyymme.

Laadullisen aineiston analyysissa ei oikeastaan ole käytettävissä teknisesti sovellettavia työkaluja. On olemassa erilaisia näkökulmia ja tarkastelutapoja, joiden avulla aineistoa

voidaan käydä läpi systemaattisesti. Vaihtoehtoja analyysin tekemiseen on lukuisia. Tavoitteena voi olla aineiston tiivistäminen, mikäli sen avulla voidaan saada esille ymmärrys ja tulkinta siitä, mitä olennaista lisävalaistusta aineisto tuo tutkimuskysymyksiin vastaamiseen. Analyysissa tulisi pilkkoa, purkaa, koota, eheyttää, täydentää – hajottaa ja hallita. Aineiston sisällön jäsentämisellä tarkoitetaan kokonaisuuden pienempiin osiin jakamista ja näiden osien tarkastelemista. Työskentelyn ei silti tulisi jäädä vain tähän vaan aineiston sisällöllisen jäsentämisen jälkeen tulisi tehdä synteesiä. Pienestä pitäisi saada aikaan jotain suurempaa, aineistosta tulisi löytää jotain yleisempää kuin vain yksittäisiä vastauksia – jollei sitten tutkimustehtävässä korostu nimenomaan kirjon kuvaaminen ja erilaisuuden esiin nostaminen. (Puusniekka & Saaranen-Kauppinen 2009.)

Vastausajan päätyttyä veimme kyselyalustan tarjoamalla työkalulla vastaukset suoraan excel-tilukoon. Excelissä näkyivät ylhäällä rivissä kysymykset ja niiden alle ryhmittivät jokaisen vastaajan vastaukset. Pyrimme jäsentämään vastaukset pienempiin osiin, sekä löytämään niistä yhdenmukaisuuksia ja eroja. Jäsentämisen avulla pystyimme vertailemaan aineiston antia ja poimimaan siitä tutkimuksemme kannalta olennaista tietoa. Hirsjärven ja Hurmeen (2015, 148) mukaan aineiston luokittelu on olennainen osa analyysiä. Se luo pohjan, jonka varassa aineistoa myöhemmin tulkitaan, sekä yksinkertaistaa ja tiivistää sitä.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Tulosten jäsentäminen

Kyselyn ensimmäisenä kysymyksenä oli ”Millaisissa asioissa ja tilanteissa perehdytyskansio voisi lisätä päiväkodin ja perheiden välistä vuorovaikutusta?” Vastauksista kävi ilmi, että perehdytyskansioon uskottiin lisäävän perheiden ja päiväkodin välistä vuorovaikutusta etenkin silloin, kun hoitoa ollaan aloittamassa ja maahanmuuttajataustaiselle vanhemmalle pyritään selvittämään päivähoidon käytänteitä. Vastajaat kertoivat, että aloituskeskustelussa olisi tärkeää saada kaikki oleellinen informaatio välitettyä ymmärrettävästi uusille perheille, jotta väärinymmärryksiltä- ja käsityksiltä välttyttäisiin. Kuvatuen käyttäminen näissä tilanteissa nähtiin hyvänä mahdollisuutena asioiden selvittämiseksi.

Kaikki vastaajat toivat esille kuvallisen tuen tarpeen päivittäisissä arjen tilanteissa. Vastajista seitsemän mainitsi, että perehdytyskansioista uskottiin olevan eniten hyötyä joka päivittäisissä asioissa, kuten hoitoaikojen ilmoittamisessa ja noudattamisessa sekä siinä, mitä vaatteita ja varusteita hoitoon pitää tuoda. Kolme vastaajaa kirjoitti, että perehdytyskansioista olisi hyötyä vuorovaikutuskeinojen lisääjänä niissä tilanteissa, jolloin lapsi sairastuu. Osa perheistä ei ilmoita sairastumisesta johtuvasta poissaolosta lainkaan päiväkotiin. Ongelmallista on ollut myös se, että jotkut vanhemmat eivät ole tienneet, että sairasta lasta ei saa tuoda hoitoon, vaan heitä on täytynyt kääntyä päiväkodista takaisin kotiin.

Perehdytyskansioista uskottiin olevan hyötyä sellaisissa vuorovaikutustilanteissa, joissa vanhempi vastaa ”joo, kyllä” kaikkiin kysymyksiin, vaikkei todellisuudessa ole ymmärtänyt lainkaan mistä on kyse ja henkilökunta huomaa tämän. Vastajaat mainitsivat, että valmiista kansioista löytyvät kuvat erilaisiin tilanteisiin helpottaisivat heidän työskentelyään, sillä tällöin heidän ei tarvitsisi itse alkaa etsimään tilanteeseen sopivaa kuvaa.

Toisena kysymyksenä oli ”Minkälaisia kuvia haluatte kansioon sisältävän?” Kaikki vastaajat toivoivat, että perehdytyskansioon tulevat kuvat olisivat selkeitä ja havainnollistavia. Kaksi vastaajaa toivoi Papunetin kuvien sijasta mahdollisimman paljon oikeita valokuvia, muut vastaajat eivät eritelleet toivetta kuvien alkuperästä. Kuvien toivottiin olevan sellaisia, että niiden avulla voisi helposti näyttää vanhemmille, mitä lapsi tarvitsee päivähoitoon mukaan ja kuinka hoitopäivä etenee. Kuusi vastaajaa eritteli vastauksessaan toiveen konkreettisista kuvista päiväkodissa tarvittavista vaatteista ja varusteista. Vastauksissa ilmeni, että kuvien avulla haluttaisiin näyttää maahanmuuttajataustaisille vanhemmille kaikki ne tavarat, jotka päivähoitopäivän aikana tulee olla mukana.

Neljässä vastauksessa toivottiin kuvia, joilla voidaan selvittää päivähoitopäivän rytmi vanhemmille. Kolmessa vastauksessa pidettiin erityisen tärkeänä sitä, että päiväuniaikaan ei

saisi hakea lasta hoidosta pois. Lisäksi kuvatukea toivottiin normaalien päivien lisäksi poikkeuksiin, kuten valokuvauspäivään ja erilaisiin retkipäiviin. Viisi vastaajaa toivoi kuvia, joiden avulla he voivat kertoa vanhemmille, miten lapsen päivä on mennyt, esimerkiksi minkälaisella tuulella lapsi on ollut, mitä hän on tehnyt ja kuinka hän on syönyt ja nukkunut.

Viidessä vastauksessa todettiin, että kulttuurierot aiheuttavat ruokailuun liittyviä haasteita. Kansiossa toivottiin löytyvän ruokailuun liittyviä kuvia ja selkeä kielto siihen, että omia ruokia ja herkkuja ei saa tuoda päiväkotiin. Toivottiin, että kansiossa olisi kuvasarja, josta näkyisi päiväkodin ruokarytmi, sekä esimerkkikuvia aterioiden sisällöstä.

Kolmantena kysymyksenä oli "Millaisia hyväksi havaittuja menetelmiä olette käyttäneet kommunikointiin maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa?" Vastauksista selvisi, että Kerinkallion päiväkodin henkilökunta on aiemminkin käyttänyt jonkin verran valmiita kuvia maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa työskennellessään. Vastaajista kahdeksan nimesi kuvat tärkeäksi työskentelyn tueksi. Kuvia on käytetty, kun on kerrottu suomalaisesta ruokakulttuurista, pukeutumisesta sekä sairastamiseen liittyvistä asioista. Työpuhelin on koettu hyväksi apuvälineeksi vuorovaikutuksen tukemisessa. Sen avulla on etsitty sopivia kuvia näytettäväksi vanhemmille. Kaksi vastaajaa kertoi käyttäneensä Papunetin kuvakortteja. Kolme vastaajaa kertoi hyödyntäneensä kommunikoinnin apuna Googlea, sekä kuva- että käännösohjelmaa. Kaksi vastaajaa käytti pikapiirtämistä, Whats App-sovelluksia hymiöiden kera, sekä "valmiita käännöksiä". Yksi vastaajista toi esille keuhonkielen käyttämisen puheen ymmärtämisen tukena. Kieliavustajan käyttämisen kommunikointitilanteissa oli kokenut hyväksi kaksi vastaajaa.

Viimeisenä kysymyksenä oli "Minkälaisissa asioissa ja tilanteissa kulttuurierot tuovat haasteita päiväkodin ja perheiden väliseen yhteistyöhön". Kulttuurierojen aiheuttamiksi haasteiksi kyselyn vastauksissa nousivat lasten sairasteluun liittyvät asiat, ruokailu, retket ja niihin osallistuminen, sekä uneen ja nukkumiseen liittyvät seikat. Yksi vastaajista kertoi, että lomakkeiden täyttäminen on vaikeaa yhteisen kielen puuttuessa. Koettiin, että ruokailutottumukset ovat perheissä hyvin erilaisia, jonka vuoksi ruokailutilanteet tuovat haasteita päiväkodin arkeen. Lapsi ei ole ehkä tottunut suomalaiseen ruokaan, eikä halua maistaa tai syödä päiväkodissa.

Erilainen aikakäsitys aiheutti haasteita sovitussa aikataulussa pysymisessä. Viisi vastaajaa nosti esiin sen ongelman, että vanhemmat eivät ymmärrä hoitoaikojen ilmoittamisen ja noudattamisen tärkeyttä. Ongelmia oli myös virallisten papereiden, kuten palvelusopimuksen tai lomakyselyiden täyttämässä.

Sopivien ulkovaatteiden puute mainittiin kaikissa vastauksissa, kun kysyttiin kulttuurieroista johtuvia haasteita. Perheillä ei toisinaan ole lainkaan käsitystä siitä, kuinka tavalla pukeudutaan tai että suomalaisessa päiväkodissa ulkoillaan myös vesisateella. Kasvatustottumuksissa oli kolmen vastaajan mukaan merkittäviä eroja. Koettiin, että maahanmuuttajataustaiset vanhemmat eivät pidä lapsilleen niin tiukkaa kuria ja rajoja, kuin suomalaisessa kulttuurissa on totuttu, vaan lasten annetaan tehdä asioita vapaammin oman mielensä mukaan. Ongelma näkyi vastaajien mukaan esimerkiksi siinä, että koti ja päiväkotikoti kasvattavat eri tavalla ja pidemmällä lomalla lapsi voi unohtaa päiväkodissa opetetut säännöt ja käyttäytymismallit. Kaksi vastaaja totesi, että kulttuurieroista johtuva sukupuolten välinen epätasa-arvo tuottaa toisinaan ongelmia. Osa vanhemmista ei ole tiennyt, että päiväkodissa tytöt ja pojat ovat samoissa ryhmissä. Kahdessa vastauksessa sanottiin myös, että ongelmia päiväkodin ja perheiden väliseen yhteistyöhön aiheutti isän asema perheenpäänä ja äidin alisteinen asema.

5.2 Perehdytyskansio ja sen toteuttaminen

Tavoitteenamme oli tuottaa perehdytyskansio työvälineeksi päiväkodin henkilökunnalle maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa työskentelyyn. Kansiota tehdessämme teetimme kyselyn päiväkodin henkilökunnalle. Halusimme kyselyn avulla kartoittaa henkilökunnan toimintatapoja ja niitä ongelmia ja väärinymmärryksiä, joita on kohdattu silloin, kun yhteinen kieli asiakasperheiden kanssa puuttuu.

Perehdytyskansio käydään vanhempien kanssa läpi aloituskeskustelussa, lapsen aloitessa hoidon. Halutessaan vanhemmat voivat viedä perehdytyskansion kotiin tarkempaa tutustumista varten. Kansiossa käytettävä selkokieli, sekä havainnollistavat kuvat auttavat päiväkodin henkilökuntaa selittämään vanhemmille, mistä suomalaisessa päivähoidossa on kyse ja esimerkiksi, kuinka päivähoitopäivä rakentuu. Kansiossa olevia kuvia voidaan näyttää vanhemmille myöhemmin silloin, kun halutaan varmistaa, että asiat tulevat oikein ymmärretyiksi. Esimerkiksi sadevaatteiden kuvaa näyttämällä varmistetaan, että vanhemmat ymmärtävät tuoda lapsille hoitoon sadevaatteet. Kansion avulla voidaan käydä suunnitelmallisesti läpi kaikki tarpeellinen, mikä tuo varmuutta päivähoiton aloitukseen ja sujuvuuteen, niin perheiden kuin työntekijöidenkin kannalta. Kansion avulla tuetaan myös perheiden tasa-arvoista kohtaamista.

Halusimme tehdä perehdytyskansioista tiiviin, helppokäyttöisen ja selkeän kokonaisuuden. Suunnittelimme perehdytyskansion rungon ja sisällön kyselyn vastauksista nousseiden tarpeiden ja toiveiden pohjalta. Kansiota tuli ehyt kokonaisuus, jossa kuva kovalta käydään läpi esimerkiksi hoidon aloittamiseen liittyvät asiat, päivähoitopäivän rakenne, sekä varusteet, jotka lapsi tarvitsee hoitoon mukaan. Toimitamme kansion päiväkodin

henkilökunnalle sekä valmiiksi tulostetun kansion, että sähköisen verkkokansion, jolloin he pystyvät halutessaan muokkaamaan tai lisäämään sinne uusia asioita.

Papunet on internetsivusto, joka tarjoaa tietoa, apua ja erilaisia materiaaleja ihmisille, jotka eivät kommunikoi puhumalla tai joille puheen ymmärtäminen on vaikeaa sekä heidän läheisilleen ja alan ammattilaisille (Papunet 2018c). Hyödynsimme perehdytyskansiossamme Papunetistä löytyviä valmiita kuvia. Nämä kuvat ovat erittäin konkreettisia, selkeitä ja havainnollistavia. Uskomme, että valmiiden kuvien hyödyntäminen oli järkevää, sillä ne on tehty ammattitaidolla henkilöille, joilla on ongelmia puheentuottamisessa, kommunikoinnissa ja vuorovaikutustaidoissa. Ottamalla itse valokuvia tai piirtämällä, emme todennäköisesti olisi päässeet yhtä hyvään lopputulokseen. Täydensimme kuitenkin Papunetin kuvia Kerinkallion päiväkodista ottamillamme kuvilla. Näin saimme perehdytyskansioon muutamia tärkeitä, paikan päällä otettuja kuvia, joiden avulla halusimme havainnollistaa maahanmuuttajataustaisille vanhemmille esimerkiksi sen, miten toimia lapsen sairastuessa. Teimme tietoisin valinnan käyttää perehdytyskansiossa vain hyvin vähän tekstiä. Pyrimme käyttämään selkokieltä, jotta kansio olisi mahdollisimman helposti ymmärrettävissä.

Kansiota koostaessamme huomioimme päiväkodin työntekijöiden toiveet ja työelämän tarpeet. Sisällysluettelossa kerrotaan kansion sisältö, jotta sieltä on helposti ja nopeasti löydettävissä kuhunkin tilanteeseen sopivat kuvat ja asiat. Tämän jälkeen esitellään lyhyesti Kerinkallion päiväkodin toimintaa. Tältä sivulta löytyy myös päiväkodin johtajan sekä ryhmien yhteystiedot.

Kansion runko:

- sisällysluettelo
- päiväkodin esittely
- aloituskeskustelu
- päiväkotiin tutustuminen
- hoitoajat
- päiväjärjestys
- tuonti- ja hakutilanteet
- vaatteet ja varusteet
- allergiat
- sairastuminen, taudit, lääkkeet
- päiväkodin arki ja tapahtumat
- päiväkodin säännöt ja toimintatavat
- lapsen tunteet

- kasvatuskumppanuus
- vuodenkierto ja juhlapyhät.

Aloituskeskustelusivulla pyrimme kuvien avulla tuomaan selkeästi esille sen, mitä aloituskeskustelu pitää sisällään. Tämän jälkeen halusimme selkeyttää perheille tutustumisjakson tärkeyttä lapsen hyvän päivähoidon aloituksen kannalta.

Työntekijät kokivat, että maahanmuuttajilla on usein erilainen aikakäsitys ja haasteita ilmeni erityisesti hoitoaikojen noudattamisessa ja sovitussa aikataulussa pysymisessä. Halusimme tehdä tästä asiasta erityisen selkeän ja ymmärrettävän. Hyödynsimme Papunetin kuvia kellonajoista ja viikonpäivistä. Seuraavalla sivulla kuvaamamme päiväjärjestyksen avulla pyrimme antamaan mahdollisimman kattavan kuvan päivän kulusta ja rytmistä.

Teimme oman sivun tuonti- ja hakutilanteista, jotta vanhemmat ymmärtäisivät, että heidän tulee saattaa lapsi turvallisesti ryhmään ja luovuttaa hänet työntekijälle. Lähtötilannetta pyrimme selventämään niin, että ensimmäiseksi käydään läpi lapsen hoitopäivän kuulumiset työntekijän kanssa, jonka jälkeen poistutaan päiväkodin pihalta turvallisesti huoltajan kanssa. Pyrimme kuvien avulla tuomaan esille myös sen, että on tärkeää ilmoittaa työntekijälle, jos lasta hakee joku muu kuin huoltajat.

Kyselyssä tuli vahvasti esille lasten vaatetuksissa olevan usein puutteita. Tämä selittyy kulttuurieroilla, ja esimerkiksi sillä, että perhe on saattanut muuttaa Suomeen hyvin erilaisista sääolosuhteista. Suomalaisissa päiväkodeissa ulkoilu kuuluu päivittäiseen toimintaan. Kuvien avulla pyrimme kertomaan, millaista vaatetusta lapsi tarvitsee eri vuodenaikoina. Lisäksi laitoimme kansioon kuvia vaihtovaatteista sekä muista päiväkodissa tarvittavista varusteista, kuten vaipoista, unileluista, rasvoista, tossuista jne.

Tieto allergioista, sairauksista ja lääkkeistä on tärkeää lapsen turvallisuuden ja hyvinvoinnin kannalta. Niidenkin suhteen voi olla eri kulttuureissa erilaisia käytäntöjä. Suomessa tarvitaan lääkärintodistus mm. allergioista ja päiväkodissa hoidettavista sairauksista. Päiväkodin työntekijät eivät saa antaa lääkettä lapselle ilman lääkärin kirjoittamaa reseptiä ja huoltajan kanssa tehtävää sopimusta sairaan lapsen hoidosta. Perheillä ei välttämättä ole tietoa siitä, milloin lapsi on riittävän terve, jotta hänet voidaan tuoda päiväkotiin. Pyrimme kuvien avulla selventämään näitä tilanteita. Lisäksi laitoimme kansioon kuvia yleisistä sairauksista, kuten vatsataudista ja vesirokosta. Myös täiden esiintyminen päiväkodissa on yleistä, joten tuomme näkyväksi, miten täistä pääsee eroon.

Työntekijät toivoivat kansioon kuvia päivän tapahtumista, sekä muista merkittävistä päiväkodin tapahtumista. Teimme kansioon sivut, joissa on kuvitettuna päiväkodin arjessa tapahtuvia asioita ja leikkejä, sekä mahdollisia retkiä erilaisiin paikkoihin. Kuvien avulla

työntekijä voi kertoa perheelle, mitä lapsi on päivän aikana tehnyt tai vastaavasti, mitä päiväkodissa tullaan tekemään kyseisellä viikolla. Päiväkodin säännöistä on kansiossa oma sivu. Tarkoituksena on kertoa perheille päiväkodin toimintatavoista, jotka voivat erota siitä, miten kodissa toimitaan. Tunnekuvien avulla työntekijä voi kertoa vanhemmalle, millaisia tunteita lapsi on päivän aikana kokenut. Kasvatuskumppanuudesta on oma sivunsa. Sen esille tuominen aloituskeskustelussa on tärkeää, sillä se on olennainen osa suomalaista varhaiskasvatusta. Kasvatuskumppanuuden selittäminen on vaikeaa pelkästään kuvien avulla, joten tulkin käyttö on tärkeää. Lopuksi laitoimme kansioon kuvia vuodenkiertoon liittyvistä asioista, tapahtumista sekä juhlapyhistä. Näiden avulla perhettä voidaan tutustuttaa suomalaiseen kulttuuriin ja siihen, kuinka kulttuuri ja tavat näkyvät päiväkodin toiminnassa.

6 TULOSTEN TARKASTELUA

Tarkastelemme tutkimuksen tuloksia tutkimuskysymysten pohjalta. Käyttämämme aineiston sekä kyselyn vastausten avulla saimme vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Tutkimuskysymyksiämme olivat miten yhteisen kielen puuttuminen sekä kulttuurierot vaikuttavat päiväkodin ja kodin väliseen yhteistyöhön ja millä keinoilla yhteistyötä saisi parannettua? Halusimme vastaukset näihin tutkimuskysymyksiin, jotta perehdytyskansioistamme tulisi mahdollisimman hyvin Kerinkallion päiväkotia palveleva. Kyselyn avulla saimme vastaukset tutkimuskysymyksiimme.

Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme oli, että millaiset keinot tukevat parhaiten päiväkodin ja maahanmuuttajaperheiden välistä yhteistyötä? Kyselyn vastauksista ilmeni, että päiväkodin arjessa kaivataan kuvitettua materiaalia perheiden ohjauksessa. Halmeen ja Vatajan (2011, 80) mukaan viestit on hyvä antaa perheille sekä suullisesti, että kirjallisesti. Suomen kieltä taitamattoman vanhemman kanssa voidaan yhdessä sopia viestien välittämisestä ja kuvien käytöstä viestinnässä. Esimerkiksi vaippojen loppumisesta, retkelle lähdöstä ja muista sovituista asioista tiedotetaan vanhemmille tarvittaessa kuvan avulla. Virtasen (2012, 129-136) mukaan ihminen tulkitsee tekstiä ja kuvia oman elämänsä kautta. Kuvien tulkintaan vaikuttaa katsojan oma kulttuuri, sen tavat ja historia. Samaa kuvitusta katsovat henkilöt voivat siis tulkita kuvan eri tavalla. Tiedossa on, että kuvat ovat monille selkojulkaisujen käyttäjille tärkeitä, samoin kuin koko julkaisun ulkoasu. Siksi selkojulkaisujen kuvien tulisi olla korkeatasoisia ja julkaisun painojäljen hyvä. Piirros on tavallisesti helpompi hahmottaa kuin valokuva. Valokuvassa lyhennykset, valot ja varjot voivat aiheuttaa epäselvyyttä. Tekemämme kyselyn tuloksissa toivottiin kuitenkin aitoja valokuvia. Osa työntekijöistä koki, että valokuvat ovat selkeämpiä ja havainnollistavat paremmin esitettävää asiaa. Halusimme huomioida kansiota tehdessämme työntekijöiden toiveita. Lisäksi pohdimme kunkin kuvan kohdalla, mikä kuva olisi mielestämme paras havainnollistamaan asiaa tai tilannetta. Päädyimme käyttämään kansiossa sekä Papunetin piirrettyjä kuvia, että itse ottamiamme valokuvia muun muassa päiväkodin tiloista sekä vaatteista. Pyrimme laittamaan yhdelle sivulle mahdollisimman vähän kuvia, jotta sivu ei näyttäisi sekavalta. Teimme kansion Papunetin Papuri-työkalua käyttämällä.

Kartion (2009, 8) mukaan selkokielen vuorovaikutuksen tavoitteena on helpottaa molempuolista ymmärtämistä ja kummankin mahdollisuutta osallistua vuorovaikutukseen. Työmme tavoitteena oli luoda selkokielen perehdytyskansio vahvistamaan perheiden ja päiväkodin välistä ymmärtämistä ja molempuolista vuorovaikutusta. Mielestämme pääsimme hyvin tähän tavoitteeseen.

Toinen tutkimuskysymyksemme oli millainen vaikutus päiväkodin ja perheen välisillä kulttuurieroilla on päiväkodin ja kodin väliseen yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen. Henkilökunnalle laatimassamme kyselyssä halusimme tämän pohjalta selvittää, mitä kulttuurieroista johtuvia haasteita päiväkodin ja perheiden välisessä yhteistyössä on. Näitä olivat kyselyn mukaan esimerkiksi arjen tilanteet, kuten lasten sairasteluun, ruokailuun ja nukkumiseen liittyvät asiat. Myös vanhempien sitoutumattomuus päiväkodin aikatauluihin ja erilaiset kasvatustottumukset tulivat vastauksissa esille. Alitolppa-Niitamo ym. (2013, 86) mukaan kulttuuritietoisuus on tärkeä lähtökohta perheiden kohdatuksi ja kuulluksi tulemisessa. Työntekijän on olennaista tunnistaa sekä omat, että asiakasperheen kulttuuriset uskomukset, tavat ja arvot. Esimerkiksi lasten ravintotottumuksista voi olla eri maissa ja kulttuureissa hyvin erilaiset käsitykset. Sujuvan yhteistyön mahdollistamiseksi erilaisten uskomusten ja tapojen tiedostaminen ja huomioonottaminen on tärkeää. Halme & Vataja (2011, 53-54) mukaan kulttuurien välisen vuorovaikutuksen suurin haaste ei ole kuitenkaan vieraan kulttuurin tuntemus, vaan tärkeintä on oman kulttuurin tuntemus ja sen vaikutuksen tiedostaminen omassa ajattelussa ja käyttäytymisessä. Varhaiskasvattajan tulee tiedostaa erot viestinnän tyylessä. Joissakin kulttuureissa suullisella viestillä on enemmän merkitystä kuin kirjallisella. Myös kättelyssä tai silmiin katsomisessa on voinut syntyä väärinkäsityksiä. Joissakin kulttuureissa voi olla kommunikointiin liittyviä sääntöjä, jotka vaihtelevat sukupuolen, iän ja aseman mukaan. Vastauksissa tuli selkeästi ilmi, että erilaiset kulttuuriset erot tuovat haasteita päiväkodin arkeen. Haasteita esiintyy tavallisissa arkipäivän tilanteissa, kuten pukeutumisessa, ruokailussa, nukkumisessa, kasvatuskäytänteissä sekä aikatauluissa pysyttelyssä. Tämän vuoksi pyrimme saamaan kansioista mahdollisimman selkeän ja ymmärrettävän, jotta sen käyttö palvelisi niin perheitä kuin työntekijöitäkin. Hujala & Turja (2017, 253) mukaan työntekijän tulee huomioida perheen kohtaamisessa se, että suomalaisen yhteiskunnan palvelut ja varhaiskasvatuksen tavoitteet, sisällöt ja toimintatavat sekä arkiset käytännöt voivat olla hyvin vieraita perheelle, joka tulee toisesta kulttuurista. Siksi on erityisen tärkeää kertoa konkreettisesti ja käytännönläheisesti näistä asioista. Koska uuteen maahan muuttaessa perheet saavat paljon uutta informaatiota, on asioiden toistaminen ja kertaaminen tarpeellista. Tulkkia tulee aina käyttää, jos eri kulttuurista tulevan perheen kanssa ei ole yhteistä kieltä. Kuvakansio ei tule poistamaan kaikkia päiväkodin ja perheiden välisessä kommunikoinnissa ilmeneviä haasteita, mutta se on hyvä työkalu tukemaan työntekijöiden ja perheiden arkea muiden päiväkodissa käytettävien tukikeinojen lisäksi. Pehdytyskansio ei vähennä tulkin merkitystä vaan tukee työntekijöiden, perheiden ja tulkin keskinäistä vuorovaikutustyötä päiväkodissa. Päiväkodin aloituskeskustelussa tulkki voi yhdessä päiväkodin työntekijän kanssa avata perheelle pehdytyskansion kuvien ja tilanteiden merkityksiä. Tämän jälkeen työntekijä ja perhe

pystyvät paremmin kommunikoimaan perehdytyskansion avulla. Tärkeää on myös se, että perhe saa halutessaan kansion kotiin tutkittavakseen.

7 YHTEENVETO

7.1 Opinnäytetyömme eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön eettisyyttä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Jo aiheen valintaan liittyy eettisiä näkökohtia ja kysymyksiä, kuten onko työ merkityksellinen ja toteuttamisen arvoinen? (Kamk 2019.) Saimme opinnäytetyömme aiheen toimeksiantona Kerinkallion päiväkodilta, jonka henkilökunnalla oli todellinen tarve saada työkalu maahanmuuttajaperheiden parissa työskentelyyn. Pyrimme koko prosessin ajan huomioimaan opinnäytetyömme asiakaslähtöisyyden pitämällä opinnäytetyömme, sekä erityisesti sen toiminnallisen tuotoksen, perehdytyskansion, selkeänä ja helpolukuisena.

Opinnäytetyön tulosten luotettavuutta ei voida saavuttaa ilman suunnitelmallisuutta ja paneutumista laadun valvontaan. Tutkimuksen luotettavuutta ja laatua mittaavat reliabiliteetti ja validiteetti. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten pysyvyyttä ja validiteetillä sitä, että tutkitaan oikeita asioita. Pysyvyys on sitä, että jos tutkimus uusitaan, siitä saadaan samat tutkimustulokset. Tutkimuksen validiteetti liittyy tutkimuksen suunnitteluun ja osittain myös siihen, että aineiston analyysi tehdään oikein. Reliabiliteetti liittyy lähinnä tutkimuksen toteutukseen. (Kananen 2014, 145-147.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkija päättää ketä tutkitaan, mitä kysytään, mitä ei kysytä ja miten kerätty aineisto analysoidaan ja tulkitaan. Tutkimusasetelman tulee olla kunnossa ja tutkimusprosessi on toteutettava tieteen sääntöjen mukaan. On huomioitava, että luotettavuustarkasteluun ja tutkimuksen riskienhallintaan varaudutaan jo työn suunnitteluvaiheessa. Edellytyksenä luotettavuustarkastelulle on opinnäytetyön riittävä dokumentaatio. Hyvä on muistaa myös perustelut valinnoille ja ratkaisuille, miksi on tehty näin. Yleisimpiä laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteereitä ovat vahvistettavuus, arvioitavuus/dokumentaatio, tulkinnan ristiriidattomuus, luotettavuus (tutkitun kannalta) ja saturaatio (kylläntyminen). (Kananen 2014, 151.) Olemme keränneet tietoa eri lähteistä, jotka vahvistavat tutkimuksen tuloksia. Löysimme paljon yhtäläisyyksiä tekemämme kyselyn tuloksista ja löytämistämme tietolähteistä. Muun muassa kulttuurierojen tuomat haasteet työntekijöiden ja maahanmuuttajien välisessä vuorovaikutuksessa tulivat esille sekä laatimamme kyselyn vastauksista, että keräämistämme tietolähteistä. Hammar-Suutarin (2009) mukaan kieleen ja kielelliseen ymmärtämiseen liittyvät ongelmat nousivat päällimmäisiksi ongelmiksi hänen tekemissään tutkimushaastattelussa. Laatimamme kyselyn tuloksista tuli vahvasti esille päiväkodin henkilökunnan tarve saada selkeää kuvallista tukea helpottamaan kommunikointia maahanmuuttajaperheiden kanssa.

Henkilötietoja ei saa käsitellä ilman henkilötietolain mukaista käsittelyperustetta ja tällöinkin tarvitaan tutkittavilta suostumus. Tietoturvasta ja tietosuojasta on huolehdittava hyvin. Henkilöt anonymisoidaan tutkimuksen, tulosten ja julkaisujen osalta. (Tenk 2012.) Opin- näytetyömme tutkimusosuus alkoi kyselyn huolellisella suunnittelulla ja kyselyalustoihin tutustumisella. Valitsimme kyselyn alustaksi Microsoft Office 365 Forms – alustan, jolla sai luotua selkeän, ytimekkään kyselyn ja johon vastataan täysin anonymisti. Kyselymme ja- ettiin linkkinä päiväkodin henkilöstön sähköpostiosoitteisiin, joka mahdollisti kyselyyn vas- taamisen ajasta ja paikasta riippumattomaksi suojaten vastaajien anonymiteettia.

Tutkimusta suunnitellessamme olimme tietoisia siitä, että kyselyn vastausprosentti voisi jäädä pieneksi esimerkiksi henkilökunnan ajanpuutteen vuoksi. Kyselymme välitettiin koko henkilöstölle, eli 29:lle henkilölle, joista yhdeksän vastasi. Alhainen vastausten määrä he- rättää kysymyksen, saimmeko varmasti kaiken oleellisen selville. Alhaista vastausmäärää selittää kuitenkin se, että osa työntekijöistä oli vastannut kyselyyn yhteisesti tiiminä. Tästä voimme päätellä, että enemmän kuin yhdeksän työntekijää on osallistunut kyselyyn vas- taamiseen. Vastauksissa oli paljon toistuvuutta; samoja ajatuksia, ehdotuksia ja kokemuk- sia, joihin varmasti useampi päiväkodin työntekijä voi samaistua. Kanasen (2014, 154) mukaan yksi laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteeri on saturaatio. Tällä tarkoitetaan sitä, että uusia havaintoyksiköjä otetaan tutkittavaksi niin kauan, kuin ne tuovat jotain uutta tutkimukseen. Kun vastaukset alkavat toistaa itseään, on saavutettu kylläytymis- piste eli saturaatio.

Koostimme perehdytyskansion käyttämällä Papuri-ohjelmaa, joka on työkalu verkkokirjo- jen tekemiseen. Käytimme kansion teossa Papunetin kuvapankin valmiita piirroskuvia, sekä omia kuvia esimerkiksi lasten vaatteista. Kuvien käytön selvittäminen olikin avain- asemassa kansion työstämistä aloitellessa. Papunetin kuvapankin kuvat ovat lisensoitu Creative Commons -lisenssillä. Tämä tarkoittaa sitä, että kuvien käyttö kaupallisiin tarkoi- tuksiin, esim. myytävissä tuotteissa, on kielletty. Epäkaupallisissa tarkoituksissa kuvia saa käyttää ja jakaa muokkaamattomina, kunhan kuvien alkuperäinen lähde on mainittu. (Pa- puri 2019.)

7.2 Pohdinta

Opin- näytetyön tekeminen on ollut monivaiheinen prosessi. Aiheemme, perehdytyskansion tekeminen maahanmuuttajataustaisille vanhemmille, on hyvin ajankohtainen. On todennä- köistä, että valmistumisemme jälkeen tulemme tarvitsemaan teoritietoa ja

lähdekirjallisuutta, johon olemme opinnäytetyötä tehdessämme perehtyneet. Työmme kautta tuemme myös maahanmuuttajaperheiden osallisuutta, jonka vahvistaminen ja tukeminen ovat tärkeä osa sosionomien ammattitaitoa. Työmme ansiosta saimme aidon esimerkin siitä, mistä osallisuus rakentuu ja kuinka sitä voi työelämässä vahvistaa.

Perehdytyskansion kuvien valitsemista varten meidän tuli tietää keskeiset päivähoidon aloittamiseen ja hoitopäivän rakenteeseen liittyvät seikat, Kerinkallion päiväkodin toimintakulttuuri, sekä ne haasteet ja ongelmakohtat, joita henkilökunta on kohdannut. Kansion suunnittelua varten teetimme kyselyn Kerinkallion päiväkodin henkilökunnalle. Kysymysten miettiminen tarkoitusta palveleviksi, sekä vastausten analysointi ja niiden avulla konkreettisen perehdytyskansion tekeminen, vei lukuisia työtunteja. Pyrimme kuvittamaan kyselyn vastausten perusteella saatuja ongelmakohtia kansiossa siten, että väärinymmärrysten riski pienenisi ja päiväkodin käytännöt tulisivat ymmärretyiksi. Käytimme kansiossa selkokieltä, jotta tekstit olisivat mahdollisimman helposti ymmärrettävissä.

Kaikki lapset ovat oikeutettuja hyvään, turvalliseen ja tasavertaiseen varhaiskasvatukseen. Se on iso haaste varhaiskasvattajille yhä monikulttuurisemmassa yhteiskunnassa. Maahanmuuttajien kohdalla haasteena ei ole pelkästään yhteisen kielen puuttuminen, vaan myös se, että suomalainen päivähoito ja kulttuuriset tavat ovat perheelle vieraita. Varhaiskasvattajalla tulee tällöin olla keinot ja työvälineet perheen kanssa niin, että samat tavoitteet toteutuvat jokaisen perheen kohdalla. Aina riittäviä keinoja ei kuitenkaan ole helposti saatavilla. Koemme, että opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen ja tarpeellinen sekä itsellemme että päiväkodin henkilökunnalle.

Hammar-Suutarin (2009) tutkimuksen mukaan kohtaamista vaikeuttavia tekijöitä tutkimushaastattelujen valossa olivat erityisesti kieleen ja kielelliseen ymmärtämiseen liittyvät ongelmat sekä epävarmuus. Asiakkaiden erilaiset tilanteet ja tarpeet jäivät helposti huomiotta ja heiltä odotetaan pitkälti sopeutumista vallitseviin olosuhteisiin ja kaikille pyritään tarjoamaan samanlaista palvelua. Varmuutta ja joustavuutta viranomaisten työtapoihin tuo kulttuurien välisten vuorovaikutustilanteiden toistuvuus. Viranomaiset kokivat kielitaidon usein ongelmaksi vain niin kauan, kun asioita ei saada asiakaspalvelutilanteessa siihen liittyvien vaikeuksien takia hoidettua. Tulkin käyttöä ei pidetä tarpeellisena, jos asiakas pystyy jollain tapaa kommunikoimaan asiointikielillä. Asiakkaat kokivat, että suurimmat puutteet suomalaisessa viranomaistoiminnassa liittyvät kieleen ja ymmärtämiseen. Heidän näkökulmastaan tulkkia ei käytetä riittävästi. He kokivat myös, että viranomaiset eivät tunnu aina olevan kiinnostuneita kulttuurisesti erilaisiksi nähtyjen asiakkaiden asioista, jolloin heitä ei kuunnella. Tutkimuksen mukaan yleisimmin mainittuja valmiuksien kehittämis-kohteita olivat kielitaidon kohentaminen, vuorovaikutustaitojen lisääminen tai täsmätiedon

hankkiminen eri kulttuureista. (Hammar-Suutari 2009, 223-224.) Hammar-Suutarin väitöskirjan tulokset vahvistavat tunnetta siitä, että opinnäytetyömme aihe on tarpeellinen sekä työntekijöiden ja asiakkaiden kannalta. Tutkimuksessa viranomaiset ja asiakkaat kokevat mm. tulkin merkityksen eri tavoin. Tärkeää on, että maahanmuuttaja-asiakkaat päiväkodissa pääsisivät osallistumaan toimintaan siinä missä kantasuomalaisetkin ja että heidän tarpeensa ja toiveensa tulisivat huomioiduksi. Yksinkertaista ja helppoa se ei ole päiväkodin henkilökunnalle. Vaatii aikaa ja resursseja ja lisäksi henkilökunnalta paljon ammattitaitoa, sekä motivaatiota osallistaa maahanmuuttajaperheitä päiväkodin toimintaan. Hujala-Turjan (2007, 253) mukaan, jos yhteistä kieltä ei ole, tulee eri kulttuurista tulevan perheen kanssa aina käyttää tulkkia. Tulkin käyttö on perheen oikeus ja viranomaisten velvollisuus. Hammar-Suutarin väitöskirjasta kävi ilmi, että asiakkaat kokivat tulkin käytön tärkeämmäksi, kuin viranomaiset. Varhaiskasvattajien on tärkeä muistaa tulkin merkitys maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentelyssä. Tulkin avulla säästytään monilta väärinymmärryksiltä ja asiakkaan on helpompi luoda luottamuksellinen suhde työntekijään. Laati-mamme perehdytyskansio on hyvä tukimuoto perheiden ohjauksessa tulkin käytön ohella. Perehdytyskansio voidaan ottaa mukaan aloituskeskusteluihin ja siihen voidaan tutustua perheen, varhaiskasvattajan ja tulkin välisessä yhteistyössä.

Hammar-Suutarin väitöskirjan mukaan kulttuurien välinen vuorovaikutus asiakaspalvelulanteessa tuo haasteita, koska toinen osapuoli voi kokea käsiteltävän asian itselleen vieraana. Valtakulttuuria edustava henkilö saattaa kokea vuorovaikutuksen hankalaksi, jos totutut käyttäytymis- tai työskentelytavat osoittautuvat kohtaamistilanteessa riittämättömäksi. Kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen vaikuttavat sekä kielitaito ja ymmärryksen puute, että ennakoasenteet, aikaisemmat kokemukset kulttuurien välisistä kohtaamisista, epävarmuus, oman taustan tunteminen, henkilökemia, ammattitaidon taso sekä uuden tilanteen aikaansaama stressi. (Hammar-Suutari 2009, 219-220.) Teettämässämme kyselyssä tuli vahvasti ilmi, että kulttuurien väliset erot, tuovat haasteita vuorovaikutukseen maahanmuuttajaperheiden kanssa. Perheen oma kulttuuri vaikuttaa kielitaidon puutteen lisäksi siihen, miten he ymmärtävät suomalaisen päivähoidon käytännöt ja toimintatavat. Erilainen aikakäsitys ja sen tuomat haasteet nousivat erityisesti pinnalle kyselyn vastauksissa. Pyrimme perehdytyskansiossa tuomaan aikatauluihin liittyvät asiat selkeästi esille.

Maahanmuuttajaperheillä ja kantaväestöön kuuluvilla perheillä voi olla hyvin erilaiset kulttuuriset käsitykset liittyen vanhempien väliseen vastuun- tai työnjakoon perheessä, lasten ja vanhempien välisiin suhteisiin, ongelmien ratkaisumalleihin ja tapoihin sekä ammattikasvattajien ja vanhempien välisiin rooleihin. Vastuu lasten kasvatuksesta on pääasiassa lapsen vanhemmilla. Vanhemmuuden kunnioittaminen on tärkeää. (Hyvinkään Varhaiskasvatuspalvelut 2015, 15.) Kyselyn henkilökunnan vastauksissa tuli esille perheiden

erilaiset kasvatuskäytännöt. Esimerkiksi lapsilla voi olla erilaiset rajat kotona kuin päiväkodissa. Tämä voi tuoda omat haasteensa varhaiskasvattajien kasvatustehtävään. Kaikilla perheillä on kuitenkin omat yksilölliset perhekulttuurinsa eikä kulttuurien erityispiirteitä tule yleistää. Kulttuurisesti pätevä varhaiskasvattaja kehittää ymmärtämystään. Tieto auttaa yhdessä elämisessä ja toimimisessa toivottavalla tavalla. Varhaiskasvattajat tarvitsevat tukea ja ohjausta nopeasti muuttuneeseen yhteiskunnalliseen tilanteeseen. (Halme & Vataja 2011, 100-102.)

Opinnäytetyöprosessin myötä olemme pohtineet paljon kulttuurin merkitystä perheiden kohtaamisessa. Ovatko päiväkodin työntekijät tietoisia omasta kulttuuristaan ja kykenevätkö he kohtaamaan perheen riittävän yksilöllisesti, jokaisen perheen elämäntilanteesta ja toimintatapoja kunnioittaen? Puhutaanko päiväkodissa kulttuuritietoisuudesta tai järjestetäänkö henkilökunnalle koulutuksia siihen liittyen? Opinnäytetyömme jatkokehittämisideana olisikin mielenkiintoista selvittää kulttuuritietoisuuden merkitys maahanmuuttajaperheiden kohtaamisessa. Jatkotutkimuskysymyksenä voisi esittää, ovatko työntekijät pohtineet omaa kulttuuritietoisuuttaan ja sen vaikutusta yhteistyöhön eri kulttuuritaustaisten perheiden parissa? Mielenkiintoinen tutkimusnäkökulma olisi myös selvittää, kuinka maahanmuuttajataustaiset vanhemmat kokevat tekemämme perehdytyskansion. Kolmas jatkotutkimuskysymys voisi koskea maahanmuuttajaperheiden osallisuutta varhaiskasvatukseen. Onko varhaiskasvatuksen henkilökunnalla riittävästi aikaa, resursseja ja ammattitaitoa huomioida ja kuulla kaikkien asiakasperheiden yksilölliset tarpeet ja toiveet? Toteutuuko kasvatuskumppanuus yhtä lailla maahanmuuttajaperheiden kuin kantasuomalaisperheiden kanssa? Uskomme vahvasti, että oman kulttuurinsa tuntemisesta ja vieraisiin kulttuureihin tutustumisesta on paljon hyötyä. Tulevaisuuden sosionomeina ja varhaiskasvattajina pohdimme myös omia vuorovaikutustapojamme. Tärkeintä on kohdata asiakkaat avoimin mielin ja kiireettömästi, sekä luoda asiakkaille tunne siitä, että heitä arvostetaan ja kuunnellaan.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. 2013. Olemme muuttaneet - ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Väestöliitto. Helsinki [viitattu 6.6.2019]. Saatavissa: https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/d08ee32583f4d0255f1947f97cb46e6c/1569479497/application/pdf/4715338/Olemme%20muuttaneet%20-%20ja%20kotoudumme_final%202608%20%283%29.pdf
- Burakoff, K. 2019. Toimiva vuorovaikutus [viitattu 21.8.2019]. Saatavissa: http://paper-net.net/fileadmin/muut/vuorovaikutus/toimiva_vuorovaikutus_01.pdf
- Globaali-ikkuna. 2019. Kulttuuri ja globalisaatio [viitattu 4.6.2019]. Saatavissa: <https://www11.edu.fi/globaali-ikkuna/?p=kulttuuri>
- Eperusteet. 2018. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma [viitattu 23.8.2019]. Saatavissa: <https://eperusteet.opintopolku.fi/#fi/varhaiskasvatus/1266381/tekstikappale/1291593>
- Halme, K. & Vataja, A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus- ja esiopetus. Hämeenlinna: Tammi.
- Hammar-Suutari, S. 2009. Asiakkaana erilaisuus. Kulttuurien välisen viranomaistoiminnan etnografia. Väitöskirja. Joensuun yliopisto. Karjalan tutkimuslaitos [viitattu 12.10.2019]. Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-219-303-2/urn_isbn_978-952-219-303-2.pdf
- Hannila, P. & Kyngäs, P. 2008. Teemahaastattelu laadullisessa tutkimuksessa. Opinnäyte-työ. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Hoitotyön koulutusohjelma [viitattu 5.6.2019]. Saatavissa: <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/38214/stadia-1210852529-2.pdf?sequence=1>
- Hepola, S. & Vaaraniemi, T. 2012. Kuvat käyttöön. Visualisointi kommunikoinnin ja käytäytymisen tukena. Porvoo: SLY Lehtipainot Oy. Hammar-Suutari Sari. 2009. Asiakkaana erilaisuus. Kulttuurien välisen viranomaistoiminnan etnografia. Väitöskirja. Joensuun yliopisto. Karjalan tutkimuslaitos. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-219-303-2/urn_isbn_978-952-219-303-2.pdf
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hujala, E. & Turja, L. 2017. Varhaiskasvattajan käsikirja. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Huttunen, R. 2013. Luotettavuus [viitattu 27.8.2019]. Saatavissa: <users.utu.fi/rakahu/luotettavuus.ppt?viewType=Print&viewClass=Print>
- Hyvinkään Varhaiskasvatuspalvelut. 2015. Monikulttuurinen varhaiskasvatus [viitattu 24.9.2019]. Saatavissa: <https://www.hyvinkaa.fi/globalassets/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/liitteet/moniku-opas-2015.pdf>
- Jyväskylän yliopisto. 2015. Laadullinen tutkimus [viitattu 5.9.2019]. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Kamk. 2019. Eettiset suositukset [viitattu 25.9.2019]. Saatavissa: <https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Opinnaytetyoprosessi/SoTeLi/Opinnaytetyoprosessi/Eettiset-suositukset>

- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. JAMK. Suomen yliopistopaino. Juvenes print.
- Kansalaisopistojen liitto Kol ry. 2018b. Monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistoissa -koulutusmateriaali 2018. Kulttuuritietoisuus. Peda.net [viitattu 9.10.2019]. Saatavissa: <https://peda.net/kol/foorumi/m/mkk/t2kk/kulttuuritietoisuus>
- Kansalaisopistojen liitto Kol ry. 2018a. Monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistoissa -koulutusmateriaali 2018. Maahanmuutto Suomeen: määrät, perusteet ja kansallisuudet. Peda.net [viitattu 12.10.2019]. Saatavissa: <https://peda.net/kol/foorumi/m/mkk/t3mst/msn>
- Kartio, J. 2009. Miten puhua selkokielellä? Teoksessa: Kartio, J.(toim.). Selkokieli ja vuorovaikutus. Tampere: Esa Print Oy.
- Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä. Akateeminen väitöskirja [viitattu 27.8.2019]. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66856/978-951-44-8708-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kela. 2019. Kotihoidontuki [viitattu 23.8.2019]. Saatavissa: <https://www.kela.fi/kotihoidontuki>
- Kuusisto, A. 2009. Homma hanskassa! Päiväkodin monimuotoisuus rikkautena [viitattu 8.10.2019]. Saatavissa: https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/80176304/Homma_hanskassa_Finnish_language_guidebook_for_staff_on_multiculturalism_in_kindergarten_context_Kuusisto_A_2009.pdf
- KvantiMOTV. 2010. Kyselylomakkeen laatiminen [viitattu 5.9.2019]. Saatavissa: <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>
- Lahden kaupunki. 2017a. Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma [viitattu 21.8.2019]. Saatavissa: <https://peda.net/lahti/varhaiskasvatus/vasu2017/v2vpu/lkv:file/download/ed19d9ed27a063119d37520bb20b2ef43d7ae3b6/Lahden%20kaupungin%20varhaiskasvatussuunnitelma.pdf>
- Lahden kaupunki. 2017b [viitattu 22.9.2019] Saatavissa: <https://peda.net/lahti/varhaiskasvatus/vasu2017>
- Lahden kaupunki 2019a. Kulttuurinen monimuotoisuus varhaiskasvatuksessa [viitattu 22.8.2019]. Saatavissa: <https://www.lahti.fi/palvelut/varhaiskasvatus/kulttuurinen-monimuotoisuus-varhaiskasvatuksessa>
- Lahden kaupunki. 2019b. Varhaiskasvatus [viitattu 22.8.2019]. Saatavissa: <https://www.lahti.fi/palvelut/varhaiskasvatus>
- Migri. 2019a. Maahanmuutosta kansalaisuuteen - elinvoimaisen ja turvallisen Suomen rakentaja [viitattu 12.9.2019]. Saatavissa: <https://migri.fi/tietoa-virastosta>
- Migri. 2019b. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kotouttamisesta [viitattu 12.9. 2019]. Saatavissa: <https://migri.fi/kotouttaminen>
- Monikulttuurinen työyhteisö. 2019. Käsitteet [viitattu 3.6.2019]. Saatavissa: <https://estudio.edupoli.fi/moty/index.asp?id=718&kat=K%C3%A4sitteet&sid=&sub=&title=3146>
- Nyyti ry. 2019. Vuorovaikutus vaatii taitoja – opi läpi elämän [viitattu 8.10.2019]. Saatavissa: <https://www.nyyti.fi/opiskelijoille/opi-elamantaitoa/treenaa-sosiaalisia-taitoja/>

- Ojapuska, L. 2016. Suomalaisen varhaiskasvatuksen käytäntöjen opastaminen maahanmuuttajaperheille. Opinnäytetyö. Seinäjoki: Seinäjoen Ammattikorkeakoulu.
- Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet [viitattu 3.6.2019]. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf
- Opetushallitus. 2019a. Varhaiskasvatus [viitattu 3.6.2019]. Saatavissa: https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus
- Opetushallitus. 2019b. Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteet [viitattu 22.8.2019]. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>
- Opetushallitus. 2019c. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pähkinänkuoressa [viitattu 21.8.2019]. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-pahkinankuoressa>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018. Uusi varhaiskasvatuslaki [viitattu 22.8.2019]. Saatavissa: <https://minedu.fi/uusivarhaiskasvatuslaki>
- Oppariapu. 2019. Kysely [viitattu 4.9.2019]. Saatavissa: <https://oppariapu.wordpress.com/kyselyt/>
- Papunet. 2018a. Kielikylypy kuvakommunikointiin [viitattu 24.9.2019]. Saatavissa: <https://papunet.net/tietoa/kielikylypy-kuvakommunikointiin>
- Papunet. 2018b. Kuvat kommunikoinnissa [viitattu 21.8.2019]. Saatavissa: <https://papunet.net/tietoa/kuvat-kommunikoinnissa>
- Papunet. 2018c. Mikä Papunet on? [viitattu 14.9.2019]. Saatavissa: <https://papunet.net/yksikko/tehtavat/>
- Papunet. 2019. Miten kommunikointi ja kieli kehittyvät? [viitattu 21.8.2019]. Saatavissa: <https://papunet.net/tietoa/miten-kommunikointi-ja-kieli-kehittyvat>
- Papuri. 2019. Tekijänoikeudet [viitattu 25.9.2019]. Saatavissa: <https://papuri.papunet.net/#/info>
- Päijät-Hämeen liitto 2015. Päijät-Hämeen maahanmuutto-ohjelma 2016-2020 [viitattu 9.10.2019]. Saatavissa: <https://www.lahti.fi/PalvelutSite/PerusopetusSite/Documents/P%C3%A4ij%C3%A4t-H%C3%A4meen%20maahanmuutto-ohjelma%202016-2020.FINAL.PDF>
- Puusniekka, A., & Saaranen-Kauppinen, A. 2009. KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [viitattu 5.9.2019]. Saatavissa: <https://www.fsd.uta.fi/fi/tietoaarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle [viitattu 14.8.2019]. Saatavissa: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>
- Selkokeskus. 2015. Määritelmä [viitattu 20.08.2019]. Saatavissa: <https://selkokeskus.fi/selkokieli/maaritelma/>
- Selkokeskus. 2019. Selkokielen tarve [viitattu 21.08.2019]. Saatavissa: <https://selkokeskus.fi/selkokieli/tarvearvio/>
- Ojapuska, L. 2016. Suomalaisen varhaiskasvatuksen käytäntöjen opastaminen maahanmuuttajaperheille [viitattu 25.9.2019]. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/119245/Ojapuska_Lotta.pdf?sequence=1

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2007. Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus.

Suomen Mielensterveysseura ry. 2019. Vuorovaikutustaitoja voi oppia [viitattu 21.8.2019]. Saatavissa: <https://mieli.fi/fi/mielensterveys/ihmissuhteet/vuorovaikutustaitoja-voi-oppia>

TENK. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa [viitattu 5.6.2019]. Saatavissa: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tikoteekki. 2008. Opas kommunikoinnin mahdollisuuksiin [viitattu 23.8.2019]. Saatavissa: https://papunet.net/tietoa/fileadmin/muut/Esitteet/opas_kommunikoinnin_mahdollisuuksiin_2008.pdf

Tikoteekki. 2014. Kuvat kommunikoinnissa [viitattu 23.8.2019]. Saatavissa: https://papunet.net/sites/papunet.net/files/materiaalia/Julkaisut/kuvat_kommunikoinnissa_2014.pdf

Tilastokeskus. 2019. Ulkomaan kansalaiset [viitattu 3.9.2019]. Saatavissa: <https://www.tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaan-kansalaiset.html>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi: Vantaa

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi: Vantaa

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Virtanen, H. 2012. Selkokielen käsikirja. Tampere: Tammerprint Oy

Väestöliitto. 2019a. Maahanmuuttajien määrä [viitattu 16.9.2019]. Saatavissa: https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/

Väestöliitto. 2019b. Vuorovaikutus [viitattu 21.8.2019]. Saatavissa: <https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/mina-ja-muut/ihmissuhteet/vuorovaikutus/>

LIITTEET

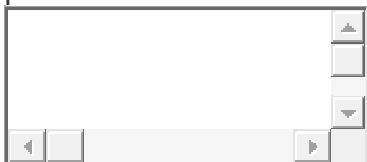
Liite 1. Kysymyslomake

Perehdytyskansio päiväkodin ja perheiden väliseen yhteistyöhön

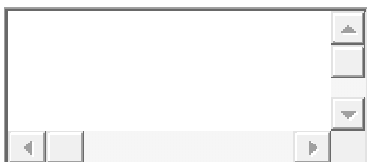
Teemme opinnäytetyönä kuvallisen perehdytyskansion helpottamaan yhteistyötänne maahanmuuttajaperheiden kanssa.

..

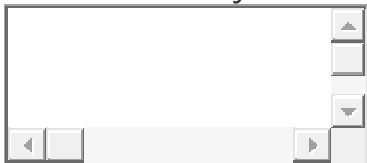
1. Millaisissa asioissa ja tilanteissa perehdytyskansio voisi lisätä päiväkodin ja perheiden välistä vuorovaikutusta?

2. Minkälaisia kuvia haluatte kansion sisältävän?

3. Millaisia hyväksi havaittuja menetelmiä olette käyttäneet kommunikointiin maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa?

4. Millaisissa asioissa ja tilanteissa kulttuurierot tuovat haasteita päiväkodin ja perheiden väliseen yhteistyöhön?

